

หมวดที่ 5

ทัณฑวิทยาและการลงโทษ

บทที่ 1

ความหมายและขอบข่ายของทัณฑวิทยาและการลงโทษ

1. ทัณฑวิทยา

"ทัณฑวิทยา" ตามศัพท์แปลว่า วิชาเกี่ยวกับการลงโทษ หมายถึง การศึกษาวิธีการต่าง ๆ ในอันที่จะปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ลงโทษ และแก้ไขผู้กระทำผิดต่อกฎหมายให้กลับตัวเป็นคนดี มีประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการป้องกันอาชญากรรมและป้องกันสังคมให้ปลอดภัย

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดมีจุดประสงค์สำคัญ อันได้แก่ การลงโทษและการแก้ไขนั้น ทางทัณฑวิทยา แบ่งออกเป็น 2 วิธีการคือ

1.1 การลงโทษ หรือ การลงโทษโดยใช้สถาบัน (Punitive) ได้แก่ การลงโทษ จำคุก กักขัง ในเรือนจำ ทัณฑสถาน ตระราช ถูก สถานกักกัน ทัณฑนิคมต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 ไม่ใช่การลงโทษ หรือ การไม่ใช่สถาบัน (Non Punitive) ได้แก่ การใช้วิธีการอื่นแทนการจำคุก เป็นการแก้ไขให้โอกาสกลับตัวเป็นคนดี เช่น การรอกการลงอาญา การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ การอภัยโทษ การชะลอการฟ้อง การให้ทำงานสาธารณะ เป็นต้น

การดำเนินการของทัณฑวิทยาตามจุดประสงค์ดังกล่าว ได้มีวิวัฒนาการไปตามยุคสมัยและการพัฒนาแห่งแนวความคิดที่จะถือเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ โดยแบ่งได้เป็น 2 สมัยคือ

จุดประสงค์ของทัณฑ์ขัตติยาในสมัยโบราณ คือ ลงโทษผู้กระทำผิดให้เข็ดหลาบและเป็นเยี่ยงอย่างแก่สังคม นอกจากนี้การควบคุมผู้กระทำผิดก็จะทำให้สังคมปลอดภัยชั่วระยะหนึ่ง

จุดประสงค์ของทัณฑ์ขัตติยาในสมัยปัจจุบัน คือ การดำเนินการควบคุมตัวผู้กระทำผิดและพยายามมุ่งเน้นอบรมแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดีหลังจากพ้นโทษแล้วกลับสู่สังคม อันเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยและป้องกันอาชญากรรมอีกทางหนึ่งด้วย

2. โทษ

"โทษ" หมายถึง การกระทำที่เป็นผลร้ายหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับโทษ เช่น ให้ได้รับทุกข์ทรมานทางร่างกาย จิตใจ และเสียดทรัพย์สิน โดยต้องเป็นการลงโทษโดยกลุ่มบุคคลที่มีฐานะ อำนาจหน้าที่ เป็นตัวแทนโดยชอบธรรมของรัฐ สังคม หรือชุมชน

3. แนวความคิดและวิวัฒนาการของการลงโทษ

แนวความคิดในเรื่องการลงโทษ ซึ่งถือเป็นหลักในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในสมัยโบราณ ยังไม่มีหลักเกณฑ์กลางที่ให้สังคมยอมรับถือปฏิบัติ การลงโทษจะเป็นเรื่องของการแก้แค้นตอบแทนระหว่างคู่กรณีและพรรคพวกของคู่กรณี หากฝ่ายผู้ถูกทำร้ายอ่อนแอกว่าก็จะเลิกเรื่องราวก็ยุติไปเอง แต่หากผู้ถูกทำร้ายหรือผู้เสียหายไม่ยอมเลิกก็จะเป็นการแก้แค้นจองเวรกันยาวนาน

ต่อมาเมื่อบ้านเมืองมีการปกครองที่ดีมีแบบแผน สังคมมีระเบียบกฎเกณฑ์ มีข้อห้ามที่มีประสิทธิภาพ รัฐก็ยื่นมือเข้ามาไกล่เกลี่ยตัดสินความ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นและเป็นการยุติการแก้แค้นกันเอง โดยถือว่า ผู้กระทำผิดก่ออาชญากรรมขึ้นนั้นมิได้ทำความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเท่านั้น แต่ยังทำความเสียหายทำลายความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนและสังคมส่วนรวมอีกด้วย จึงต้องเป็นหน้าที่ของฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาปราบปรามจับกุมและตัดสินลงโทษดำเนินการต่อผู้กระทำผิดเพื่อให้สังคมปลอดภัย ส่วนวิธีการลงโทษก็จะใช้มาตรการรุนแรงทารุณ เพื่อเป็นการขู่ขู่ขู่ให้หวาดกลัวและเข็ดหลาบและไม่เอาเยี่ยงอย่างซึ่งถือเป็นแนวความคิดในการลงโทษที่ถือปฏิบัติสืบมาจนถึงราวศตวรรษที่ 18 จึงได้มีการค้นคว้าวิจัยให้มีการปรับปรุงวิธีการลงโทษให้ยุติธรรมและเหมาะสมกับการกระทำผิด โดยมีสำนักอาชญาวิทยาต่าง ๆ เสนอแนวความคิดในการลงโทษไว้มากมาย อันเป็นรากฐานและทำให้เกิด

วิวัฒนาการในการลงโทษและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจนนำมาสู่แนวความคิดและวิธีการลงโทษ
ที่ใช้อยู่ในสมัยปัจจุบันนี้ ซึ่งพอสรุปแนวความคิดในการลงโทษที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับ ได้แก่
แนวความคิดในเรื่องการลงโทษของเบคคาเรีย (Beccaria) สรุปสาระสำคัญได้ว่า

วัตถุประสงค์ของการลงโทษจะต้องไม่ใช่เพื่อการแก้แค้น การกำหนดโทษสำหรับ
ความผิดแต่ละประเภทต้องเหมาะสมตามลักษณะความผิด ลักษณะหรือประเภทของโทษ รวมทั้ง
ความหนักเบาของโทษ ควรจะต้องกำหนดโทษไว้แน่นอนตายตัว ถือหลักการเสมอภาคเท่าเทียม
กัน และควรพิจารณาโทษและดำเนินการลงโทษอย่างเปิดเผย

เบคคาเรียมีความเห็นว่า บุคคลที่กระทำผิดต่อรัฐ (นักโทษการเมือง) ควรลงโทษ
หนักเพียงแค่นรเทศ ไม่ควรลงโทษประหารชีวิต เบคคาเรียเสนอให้ยกเลิกโทษประหารชีวิต
เสีย เพราะเห็นว่า การลงโทษประหารชีวิตไม่มีผลทำให้อาชญากรรมลดน้อยลงได้เลย และถ้าเกิด
ความผิดพลาดในการจับกุมจำเลยผิดคนยังไม่มีทางแก้ไขได้ จึงควรเปลี่ยนโทษประหารชีวิต
เป็นจำคุกตลอดชีวิตแทน ซึ่งจะเป็นการทำให้คนทั่วไปเกรงกลัว จะเป็นการป้องกันอาชญากรรม
ได้ดีมากกว่า

เจริมี เบนธัม (Jeremy Bentham) เสนอแนวความคิดในการลงโทษว่า การกำหนด
โทษควรให้สอดคล้องกับความผิด คือให้ผู้กระทำผิดควรได้รับการลงโทษที่ทำให้เขาทุกข์ทรมาน
มากกว่าผลแห่งความพอใจที่เขาจะได้รับในการกระทำผิดอันจะทำให้คนทั่วไปไม่อยากจะ
เพราะไม่คุ้มกับที่จะต้องได้รับโทษ โดยให้ถือหลักการลงโทษว่าให้มุ่งหมายที่จะทำให้ผู้กระทำ
ผิดเจ็บทรมานและให้ผู้อื่นกลัวเกรงไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่างซึ่งเป็นการป้องกันอาชญากรรมไปในตัว
ด้วย

นอกจากนี้ เบนธัมยังมีความเห็นเพิ่มเติมที่สำคัญอีกว่า การกำหนดโทษในความผิด
แต่ละประเภทไม่ควรกำหนดแน่นอนตายตัวในทุกกรณี ควรให้ศาลพิจารณาให้เหมาะสม เป็น
ราย ๆ ไป และวิธีการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดก็ควรทำอย่างเปิดเผยเพื่อให้ผู้อื่นเห็นและเกรงกลัวไม่
กล้าทำผิด

แนวความคิดในการลงโทษของ Beccaria และ Bentham เป็นที่นิยมและยอมรับใน
ระยะแรก ๆ ช่วงระยะหนึ่ง แต่ต่อมาก็มีผู้คัดค้านมาก

ได้มีการพิจารณาปรับปรุงจุดอ่อนของแนวความคิดเดิมดังกล่าวที่เน้นเรื่อง "กำหนด
โทษให้เหมาะสมกับความผิด" มาสู่แนวความคิดใหม่ที่เห็นว่าเหมาะสม รัดกุม และยุติธรรมยิ่งขึ้น

ที่ว่า "กำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิด" (Punishment to fit the criminal) ซึ่งตามแนวคิดใหม่นี้จะพิจารณาโทษเป็นราย ๆ ไปเฉพาะกรณี โดยพิจารณาตามความเป็นจริงว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถไม่เท่าเทียมกันในการรับผิดชอบ ยังมีบุคคลหลายประเภทที่ควรได้รับผ่อนผันโทษ

ลอมโบโรโซ (Lombroso) มีความคิดเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำผิดสรุปสาระสำคัญได้ว่า "อาชญากรนั้นมีอยู่หลายประเภทแตกต่างกัน ฉะนั้นการลงโทษอาชญากรแต่ละประเภทจึงไม่ควรใช้วิธีเดียวกัน แม้ว่าจะได้กระทำผิดอย่างเดียวกัน"

เฟอริ (Ferri) มีความคิดในเรื่องการลงโทษว่า การกำหนดโทษควรพิจารณาถึงปัจจัย แวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลให้อาชญากรกระทำผิดด้วย และการลงโทษควรมุ่งที่จะให้เกิดผลดีในการแก้ไขสาเหตุของอาชญากรรม โดยพยายามให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดี

การาฟาโร (Garafalo) มีความคิดเห็นในการลงโทษผู้กระทำผิดคล้ายกับลอมโบโรโซที่ว่า อาชญากรมีหลายประเภทต่างกับการลงโทษจึงไม่ควรเหมือนกัน แต่การาฟาโรมีความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า อาชญากรประเภทร้ายแรงได้แก่อาชญากรโดยกำเนิดควรลงโทษประหารชีวิต เพื่อกำจัดให้หมดไป ส่วนอาชญากรที่ชั่วร้าย ก่อคดีอุกฉกรรจ์ ควรลงโทษจำคุกโดยไม่มีกำหนด (ตลอดชีวิต) พวกอาชญากรที่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ควรลงโทษให้ไปทำงานหนักในทัณฑนิคม ส่วนอาชญากรทางเพศควรลงโทษเนรเทศให้ไปอยู่ในอาณานิคมนอกประเทศที่กั้นคานห่างไกล"

เดอริโคม (Emile Durkheim) มีความเห็นว่า "ในการควบคุมสังคม...มีความจำเป็นที่สังคมจะต้องอาศัย การลงโทษเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคม" และเรียกการกระทำที่ควรลงโทษว่า "อาชญากรรม" กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การลงโทษเป็นลักษณะภายนอกของอาชญากรรม โดยนัยนี้ อาชญากรรมจึงกลายเป็นวัตถุประสงค์ของศาสตร์ทางอาชญาวิทยา⁴⁵

แนวความคิดและทฤษฎีการลงโทษของนักอาชญาวิทยาในปัจจุบัน⁴⁶ การลงโทษตามกฎหมายอาญานั้น Grupp Staley E. ได้สรุปเป็นทฤษฎีการลงโทษไว้ในหนังสือ "Theories of Punishment" มหาวิทยาลัยอินเดียนาว่า แนวความคิดในการลงโทษตามกฎหมายอาญาแบ่งเป็นทฤษฎีได้ 4 ทฤษฎีคือ

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นให้แก่สังคม (Retribution)
2. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Deterrence)
3. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation)

4. ทฤษฎีการลงโทษที่มีจุดมุ่งหมายรวม (Integration)

ทฤษฎีการลงโทษทั้ง 4 ทฤษฎีดังกล่าวคือจุดมุ่งหมายสำคัญของการลงโทษในปัจจุบัน ซึ่งอาจสรุปรวมเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดเดียวคือความสงบเรียบร้อยและสวัสดิภาพของสังคมนั่นเอง

F.J.O. Coddington นักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียงในสมัยปัจจุบัน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการลงโทษที่มีจุดมุ่งหมายรวม (หลายจุดหมาย) ไว้ในหนังสือ "Theories of Punishment" (เรียบเรียงโดย Grupp Stanley E.) สรุปความได้ว่า

1. จุดมุ่งหมายของการลงโทษมีหลายประการคือ เพื่อการแก้แค้นให้แก่สังคม การป้องกันอาชญากรรมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดี ผสมผสานกัน
2. จุดมุ่งหมายสูงสุดของการลงโทษที่เหนือกว่าจุดหมายทั้ง 3 ประการในข้อ 1 คือความสงบเรียบร้อยและสวัสดิภาพของสังคม
3. ในการลงโทษผู้กระทำผิดนั้นไม่ควรวางกฏให้ตายตัวลงไปเพราะสภาพแวดล้อมและบุคลิกภาพของแต่ละคนไม่เหมือนกัน
4. การลงโทษผู้กระทำผิดจะประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับศิลปะและความรู้ที่จะนำมาใช้ปฏิบัติ

Karl O. Christiansen นักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียงในสมัยปัจจุบัน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การป้องกันคือจุดมุ่งหมายของการลงโทษ
 2. การป้องกันไม่ใช่จุดหมายขั้นสุดท้าย แต่เป็นหนทางสำหรับจุดหมายที่สูงกว่า นั่นคือ สวัสดิภาพของสังคม
 3. การละเมิดกฏหมายเท่านั้นที่จะเป็นเหตุให้ผู้ละเมิด ไม่ว่าจะทำความตั้งใจหรือความประมาท ต้องได้รับโทษตามควรแก่เหตุ
 4. การกำหนดโทษ จะทำเพื่อประโยชน์แก่การป้องกันอาชญากรรม
- จากแนวความคิดดังกล่าวต่อมาจึงได้วิวัฒนาการมาเป็นแนวความคิดที่จะพิจารณาถึงโทษผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาถึงลักษณะแห่งคดีประกอบ และวิธีการลงโทษและปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดก็พัฒนาให้มีการแยกประเภทผู้ต้องขัง จำแนกถึงลักษณะผู้ต้องขัง ตลอดจน

มุ่งเน้นในการอบรมแก้ไขให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดี และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข
เมื่อพ้นโทษแล้ว

ในปัจจุบันมีแนวความคิดใหม่ที่มีอิทธิพลมากในขบวนการยุติธรรม เป็นที่ยอมรับ
และเห็นประโยชน์ว่ามีผลดีมากกว่าผลเสีย และได้นำมาใช้กันอย่างกว้างขวางทั่วโลก คือ การใช้
มาตรการอื่นแทนการใช้เรือนจำ หรือ การใช้วิธีการอื่นแทนการจำคุก แก่ผู้กระทำผิด ที่มีโช
อาชญากรโดยสันดาน

4. ความมุ่งหมาย (วัตถุประสงค์) ในการลงโทษ

4.1 เพื่อเป็นการตอบแทนแก้แค้น (Retribution or Retaliation)

โดยถือหลักการที่ว่าเมื่อบุคคลใดกระทำผิดทำร้าย หรือกระทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
ก็ต้องได้รับผลตอบแทนในการกระทำนั้น โดยให้สาสมแก่ผลแห่งการกระทำนั้น หลักการตอบ
แทนแก้แค้นนี้ ยึดถือมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน จนมีการกล่าวกันทั่วไปว่า "ตาต่อตา
ฟันต่อฟัน" เป็นกฎแห่งการแก้แค้นทดแทนให้สาสม ซึ่งมีเป็นกฎหมายเรียกว่า "Lex Talionis"
คือกฎของการแก้แค้น กล่าวคือ ถ้าฝ่ายหนึ่งถูกทำร้ายจนเสียดวงตา ฝ่ายซึ่งถูกทำร้ายก็มีสิทธิ
ที่ทำร้ายผู้ที่กระทำตนนั้นให้เสียตาเช่นกัน ได้ซึ่งถือว่าเป็นการยุติธรรม เป็นที่มาของคำกล่าวที่ว่า
"ตาต่อตา ฟันต่อฟัน" (An eye for an eye, a tooth for a tooth) ดังกล่าว แต่ปัจจุบันการลงโทษโดย
ถือหลักการแก้แค้นตอบแทนได้วิวัฒนาการไปตามแนวความคิดทางอาชญาวิทยาสมัยใหม่คือ
หลีกเลี่ยง เลิกใช้วิธีการที่ทารุณ ทรมาณร่างกาย จึงใช้โทษจำคุกแทน มากน้อยตามแต่ลักษณะความ
หนักเบาแห่งการกระทำผิด

4.2 เพื่อเป็นการตัด (กำจัด) ผู้กระทำผิดออกจากสังคม (Removal from Society or Expiation)

การลงโทษ ประหารชีวิต โทษจำคุก กักขัง ต่อผู้กระทำผิด นับเป็นการกันตัว ผู้กระทำ
ผิดออกไปจากสังคมตลอดไป หรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง นอกจากเป็นการลงโทษทดแทนแล้ว ยัง
ทำให้สังคมส่วนรวมปลอดภัยด้วย ทั้งยังทำให้สมาชิกในสังคมรู้สึกพอใจที่เห็นผู้กระทำผิดถูกลง
โทษ และถูกจัดออกไปจากสังคมชั่วคราว

4.3 เพื่อเป็นการยับยั้งการกระทำผิด

การลงโทษผู้กระทำผิดนอกจากจะมีผลโดยตรงในการยับยั้งการกระทำผิดซ้ำของผู้นั้นแล้ว ยังมีผลทำให้ผู้อื่นเกิดการเกรงกลัว ไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่างอันเป็นการยับยั้งการกระทำผิดโดยทั่วไปอีกด้วย

4.4 เพื่อเป็นการแก้ไขผู้กระทำผิด (Corrections) หรือเป็นการคืนนิสัย (Reformation) การที่ผู้กระทำผิดถูกลงโทษจะทำให้เขาสำนึกได้บ้างว่าไม่ควรกระทำผิด และตลอดเวลาที่ถูกคุมขังก็จะได้รับการอบรม แก้ไข ฝึกวิชาชีพ ก็จะทำให้เขาสำนึกและกลับตัวเป็นคนดีได้ต่อไปเมื่อพ้นโทษ

4.5 เพื่อเป็นการป้องกันสังคม (Protection of Society) และเป็นการป้องกันอาชญากรรม (Prevention of Crimes)

การลงโทษผู้กระทำผิดเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เป็นการรักษากฎระเบียบ แบบแผนของสังคมและเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัย รวมทั้งเป็นการป้องกันอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้นโดยการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิดนั้นและเป็นการข่มขู่มิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง นับเป็นการป้องกันสังคมและอาชญากรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. วิธีการลงโทษ

วิธีการลงโทษได้มีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขไปตามแนวความคิดและความนิยมของสังคมและเปลี่ยนแปลงวิธีการไปตามความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งอาจแบ่งวิธีการลงโทษได้เป็น 2 สมัยคือ วิธีการลงโทษสมัยโบราณ และสมัยปัจจุบัน โดยมีความแตกต่างกันในวิธีการที่กระทำต่อผู้กระทำผิด กล่าวคือ

5.1 วิธีการลงโทษในสมัยโบราณ

วิธีการลงโทษในสมัยโบราณ เป็นวิธีที่กลุ่มชนถือปฏิบัติสืบต่อ ๆ มา ในสมัยโบราณวิธีการลงโทษจะมุ่งลงโทษแก่เนื้อตัวผู้กระทำผิด ด้วยวิธีการทารุณ ทรมานต่าง ๆ ตามลักษณะความหนักเบาของการกระทำผิด ในกลุ่มชนหนึ่ง ๆ จะใช้วิธีแตกต่างกันไปตามความเชื่อ ธรรมเนียมประเพณีประจำของตน ซึ่งเป็นเรื่องรายละเอียดในวิธีปฏิบัติ แต่โดยทั่วไปแล้วถือ

หลักเกณฑ์การปฏิบัติลงโทษแก่ผู้กระทำผิดคล้ายคลึงกันไปในท่านองเดียวกัน จึงพอสรุปหลักวิธีการลงโทษในสมัยโบราณได้ 4 ประเภทคือ

5.1.1 การลงโทษโดยการทรมานทางร่างกาย วิธีนี้จะใช้การทรมานโหดร้าย ให้ผู้กระทำผิดได้รับความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน และประจานให้อับอาย ได้แก่ การจำคุก การเขียนไบบย ตี คัดอวัยวะ ใส่ข้อคา สักประจาน แห่ประจาน ฯลฯ ซึ่งจะกล่าวโดยย่อคือ

5.1.1.1 การจำคุก (Imprisonment)

ในสมัยโบราณ การจำคุก กักขัง เป็นการลงโทษที่นิยมใช้กันแพร่หลายโดยทั่วไปเป็นเวลานานมาแล้ว ใช้ลงโทษแก่ผู้ที่กระทำผิดร้ายแรงรองลงมาจากโทษประหาร การจำคุกในสมัยโบราณเป็นการทรมานมาก เพราะความเป็นอยู่ภายในคุกสมัยโบราณ แย่ยิ่งกว่าในสมัยปัจจุบัน

ไม่มีการแยกประเภทนักโทษ ไม่มีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ไม่มีการศึกษาอบรม แก้ไข พื้นฟูจิตใจนักโทษที่กระทำผิดร้ายแรงมีโทษอุกฉกรรจ์ หรือกระทำผิดติดนิสสัยก็จะขังร่วมกับนักโทษที่เป็นผู้เยาว์ หรือกระทำผิดครั้งแรก ทำให้เกิดการเรียนรู้ วิธีการกระทำผิดในลักษณะต่าง ๆ และรับเอานิสัยและความคิดที่ชั่วร้าย ถ่ายทอดกันระหว่างนักโทษ จนมีผู้กล่าวกันในสมัยก่อนว่า "คุก" ก็คือ "มหาวิทยาลัยของโจรผู้ร้าย" คนที่มีได้มีนิสัยสันดานเป็นผู้ร้าย เมื่อกระทำผิดแล้วไปรับโทษจองจำในคุก เมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว ก็มักจะเปลี่ยนนิสัย พฤติกรรมเป็นผู้ร้ายไม่มากนักน้อย ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ถูกจองจำ

ความเป็นมาของการใช้โทษจำคุกของชาวตะวันตก ตามประวัติกล่าวว่า แรกเริ่มที่มีการนำโทษจำคุกมาใช้ นั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากพวกพระในศาสนาโรมันแคธอลิก กิดวิธีลงโทษพระหรือนุคคลอื่นที่กระทำผิดทางศาสนา หรือกระทำผิดอื่น ๆ ในเขตอาณัติของวัด ซึ่งวัดมีสิทธิครอบครองอยู่ (ในสมัยก่อนวัดในศาสนาคริสต์มีสิทธิครอบครองที่ดินมากมาย และแบ่งให้ประชาชนเช่าทำมาหากินเป็นหมู่บ้าน ตำบล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตครอบครองของวัด จึงต้องขึ้นกับวัดและยอมอยู่ใต้อำนาจของพวกพระ) โดยการกักขังผู้กระทำผิดดังกล่าวไว้ในห้องมืด (หรือห้องใต้ดิน) คนเดียวเป็นเวลานาน แล้วแต่ความผิดที่กระทำเพื่อให้เกิดการสำนึกบาป ต่อมาเมื่อมีผู้กระทำผิดเพิ่มมากขึ้น ห้องขังไม่เพียงพอจึงมีการคิดสร้างขังเดี่ยวไว้ในบริเวณวัดเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ขังผู้กระทำผิด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้กระทำผิดในการมีพฤติกรรมเป็นปฏิปักษ์ต่อศาสนา

ก่อนที่จะนำผู้กระทำความผิดไปคุมขังก็จะนำตัวมาชำระคดีไต่สวนให้ยอมรับสารภาพ ด้วยวิธีธรรมดาต่าง ๆ รูปแบบการคุมขังและการไต่สวนด้วยวิธีธรรมดาดังกล่าวนี้เองที่เชื่อและ สันนิษฐานกันว่าเป็นที่มาแห่งการจำคุกและเรือนจำของชาวตะวันตก

ความเป็นมาของการจำคุกของชาวตะวันออก ยังไม่มีการศึกษาสืบค้นว่ามีที่มา เป็นอย่างไร จึงยังไม่แน่ชัด ส่วนการจำคุกของไทยในสมัยก่อนนั้นมีมานาน โดยมีทั้งตุลาการ ฎีกา ทูตหลวง ทูตหลวงหมายถึงคุกที่คุมขังนักโทษของทางบ้านเมือง ส่วนตุลาการหมายถึงที่คุมขัง ข้าราชการที่กระทำความผิดในบ้านของเจ้าขุนมูลนายต่าง ๆ เพราะในสมัยโบราณเมืองไทยยังมีระบบ ทาส จึงมีการจองจำลงโทษพวกข้าทาสบริวารได้

จากการศึกษาประวัติ พบว่า การจำคุกทั้งของชาวตะวันตกและชาวตะวันออก มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการติดคุกจากนักโทษเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งในการติดคุก เช่น ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้าชุดนักโทษ เป็นต้น การเก็บค่าธรรมเนียมการติดคุกจากนักโทษเริ่มเก็บ ตั้งแต่เมื่อใดไม่ทราบแน่ชัด แต่ยังมีเก็บค่าธรรมเนียมการติดคุกจากนักโทษอยู่ในสมัยศตวรรษที่ 17 จนกระทั่งในปี ค.ศ.1981 พวกเวกเกอร์ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เคร่งศาสนาในภายหลังของศาสนา คริสต์ ในเวสต์เจอร์ซีและเพนซิลเวเนีย ในอเมริกาได้จัดตั้งเรือนจำขึ้นเรียกว่า Workhouse Prison ซึ่งเป็นเรือนจำที่มีลักษณะเป็นโรงงานมีสภาพทั่วไปดีกว่าคุกอื่น ๆ ให้นักโทษกินอาหารโดยไม่ คิดมูลค่าและนักโทษไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการติดคุก

การจำคุกในเมืองไทยสมัยโบราณ ก็มีการเก็บค่าธรรมเนียมจากนักโทษเป็น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ภายในคุก ผู้คุมคุกในสมัยโบราณไม่มีเงินเดือนประจำ เป็นเช่นนี้เรื่อยมาจนถึง สมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ.2434 ทรงโปรดให้ปรับปรุงคุกตะรางให้มีสภาพดีขึ้น มีการสร้างคุกใหม่ และจัดวางระเบียบการบริหารเรือนจำ และคุกต่าง ๆ ให้ทันสมัยและมีสภาพทั่วไปดีขึ้นอย่างมาก นับเป็นการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพัฒนาขบวนการทัณฑวิทยาของไทยเป็นครั้งสำคัญที่สุด และได้ทรงให้ยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมจากนักโทษและให้เจ้าหน้าที่รับเงินเดือนจากหลวงแทน

ในสมัยที่ยังมีการเก็บค่าธรรมเนียมการจำคุกจากนักโทษนั้น หากนักโทษคนใด ไม่มีเงินจ่าย และครอบครัวของนักโทษก็ไม่มีจ่ายให้ ทางเรือนจำก็จะคุมตัวนักโทษไปทำงาน หนักเพื่อมีรายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายขณะจำคุกอยู่

การจำคุกนักโทษในคดีอุกฉกรรจ์ในสมัยโบราณ โดยทั่วไปทั้งชาวตะวันตก และชาวตะวันออก มักจะใส่เครื่องพันธนาการนักโทษอุกฉกรรจ์ไว้ โดยถือเป็นการจองจำป้องกัน การหลบหนี และเป็นการทรมานไปในตัวด้วย

เครื่องพันธนาการจองจำที่ใช้กันทั่วโลก ก็มีใช้คล้าย ๆ กัน เรียกว่า ช็อ-คา (Stocks and Pillory)

ช็อ-คา เป็นเครื่องมือลงโทษและพันธนาการที่ชาวตะวันตกใช้กันมานาน โดยเฉพาะประเทศอังกฤษในสมัยโบราณและในอเมริกายุคต้น ซึ่งนิยมใช้กับพวกทาส และได้เลิกใช้ไปก่อนเกิดสงครามกลางเมืองของอเมริกา

ช็อและคา เป็นทั้งเครื่องมือลงโทษ เครื่องทรมานและเป็นเครื่องพันธนาการป้องกันการหลบหนีของนักโทษไปพร้อมสรรพ ตามประวัติพบว่า ช็อ-คา มีการใช้ลงโทษในเมืองไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และใช้มานานจนมีประกาศยกเลิกในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479

การลงโทษนักโทษของไทยในสมัยโบราณสำหรับนักโทษเด็ดขาดอุกฉกรรจ์จะมีเครื่องพันธนาการจองจำ 5 ประการไว้เสมอ เรียกว่า "จำครบ 5 ประการ" คือ

1. ตรวนใส่เท้า
2. เท้าติดขื่อไม้
3. ไซ่ล่ามคอ
4. คาใส่คอทับไซ่
5. มือทั้งสองสอดเข้าไปในคา

5.1.1.1 การเขียน

การลงโทษด้วยวิธีเขียนเป็นการลงโทษที่ใช้มากที่สุด ในสมัยก่อน นิยมใช้กันโดยทั่วไป ทั้งผู้ที่กระทำผิดกฎหมายบ้านเมืองและการกระทำผิดอื่น ๆ เช่น พ่อแม่ ผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ก็นิยมลงโทษลูกหลาน ลูกศิษย์ ด้วยวิธีเขียน นายนิยมลงโทษเขียนแก่บ่าวไพร่ คนรับใช้ ข้าทาส บริวาร เป็นต้น

คนไทยโบราณมักเรียกการเขียนว่า "โบย" หรือ "ทวน" ในต่างประเทศสมัยโบราณก็มีวิธีการเขียนที่ใช้อุปกรณ์ในการเขียนแตกต่างกันไป เช่น อาจใช้ไม้กระบอง ไม้เรียว แส้ลวดและมีการคิดแปลงอุปกรณ์ที่ใช้เขียนให้เกิดการเจ็บปวดทรมานแก่ผู้ถูกลงโทษอย่างทารุณ

5.1.1.3 การตัดอวัยวะ

การตัดอวัยวะ เป็นวิธีการลงโทษที่นิยมใช้กันในบางประเทศ และหมู่ชนชาวอาหรับ และใช้กับการลงโทษในสงครามแก่ศัตรูที่จับได้ การตัดอวัยวะเป็นการลงโทษที่ทารุณใช้กับผู้กระทำผิดร้ายแรงโดยต้องการลงโทษให้เป็นตัวอย่างให้เกิดความเข็ดหลาบ และหวาดกลัว ทั้งยังเป็นการประจานไปตลอดชีวิตอีกด้วย

ประเทศอังกฤษในยุคสมัยหนึ่งก็นิยมลงโทษด้วยวิธีตัดอวัยวะ คือ ในสมัยของพระเจ้าวิลเลียม ผู้พิชิต (William the Conqueror) แห่งราชวงศ์นอร์แมนซ์ ได้มีราชโองการประกาศว่า "ต่อไปนี้ผู้กระทำผิดร้ายแรงจะไม่ถูกประหารชีวิตหรือแขวนคออีกต่อไป แต่ให้ลงโทษด้วยวิธีควักลูกตา ตัดมือ ตัดเท้า ตัดอวัยวะสืบพันธุ์ (ผู้กระทำผิดทางเพศ) เพื่อว่าร่างกายที่เหลืออยู่จะได้เป็นเครื่องหมายที่มีชีวิต ซึ่งแสดงให้คนทั้งหลายได้รู้ถึงอาชญากรรมและความชั่วร้ายของบุคคลนั้น อันเป็นการประจานไปตลอดชีวิต"

การลงโทษด้วยวิธีตัดอวัยวะนี้ ในปัจจุบันมีใช้อยู่ในบางสังคม เช่น บางเมืองในประเทศกลุ่มอาหรับ และนอกจากนี้ส่วนมากจะนิยมใช้ลงโทษกันในหมู่ผู้อยู่นอกกฎหมาย เช่น แก๊งมาเฟียในฮ่องกง มาเก๊า และแก๊งยาสูบของพวกเขาในฟิลิปปิน เป็นต้น

5.1.1.4 การลงตราประทับการสักและการแห่ประจาน

การลงตราประทับ เป็นวิธีการลงโทษที่มุ่งจะประจานความคิด ความชั่วร้ายของผู้กระทำไปตลอดชีวิตด้วยแผลเป็นที่เกิดจากการลงตราประทับ วิธีการก็คือ จะใช้ตราที่ทำด้วยเหล็กซึ่งเป็นรูปหรืออักษรที่เป็นเครื่องหมายบอกแสดงความคิด ไปเผาไฟให้ร้อนจัด แล้วกดประทับบนใบหน้าหรือตามผิวหนังส่วนที่เห็นได้ชัดตามร่างกาย เมื่อแผลไหม้ไฟหาย ก็จะเกิดเป็นแผลเป็นซึ่งเป็นสัญลักษณ์แสดงความชั่วไปตลอดชีวิต

ในประเทศตะวันตกจะประทับตราเป็นรูปอักษรแสดงความคิดไว้ที่หน้าผาก เช่น หญิงที่มีชู้จะถูกประทับเป็นรูปตัว A ผู้ที่ทำความผิดฐานขโมยหลักทรัพย์บ่อย ๆ จะถูกประทับเป็นรูปอักษรตัว R เป็นต้น

การสัก มักนิยมใช้แก่นักโทษ ซึ่งจะต้องถูกสักไว้ตามผิวหนังตามแขน หน้าอก หลัง เพื่อแสดงลักษณะแห่งการกระทำผิดและสักเลขประจำตัวนักโทษไว้ที่หลังมือและต้นแขนด้วย

ประเทศจีนในสมัยโบราณ นักโทษที่กระทำผิดร้ายแรงจะถูกสัก
เครื่องหมายไว้ที่หน้าผากหรือโหนกแก้ม

การแห่ประจาน การแห่ประจานมีมานานและเป็นการลงโทษที่
นิยมทำกันโดยทั่วไปในบ้านเมืองต่าง ๆ ในสมัยโบราณ โดยจะนำตัวผู้กระทำผิดใส่เครื่อง
พันธนาการ เช่น โซ่ ครอบ ขื่อ-คา แล้วพาเดินแห่ประจานความชั่วไปทั่วเมือง ตามถนน ในแหล่ง
ชุมนุมชนต่าง ๆ เพื่อมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่างและเกิดความเกรงกลัว ตลอดจนที่ถูกแห่ประจาน
ประชาชนที่โกรธแค้นก็มักจะขว้างปาใส่ผู้ถูกลงโทษ

ในประเทศอินเดียสมัยโบราณนิยมแห่ประจานโจรร้ายที่ปล้นฆ่า
เมื่อแห่ประจานรอบเมืองแล้วจึงนำตัวไปประหารในที่สาธารณะให้ประชาชนดูเพื่อมิให้เอา
เยี่ยงอย่าง

ในประเทศไทยสมัยโบราณ นิยมลงโทษแห่ประจานแก่ผู้ที่ทำผิด
ศีลธรรม จาริดประเพณี เช่น หญิงที่มีชู้นอกใจสามี ถูกที่ฆ่าพ่อ-แม่ ศิษย์ที่ฆ่าครู-อาจารย์ และผู้ที่ฆ่า
พระสงฆ์และพวกก่อการกบฏ เป็นต้น

การลงโทษด้วยวิธีทรมานแก่ร่างกายและจิตใจในสมัยโบราณ
ยังมีอีกมากมายแล้วแต่ความเชื่อ ธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมของสังคมนั้น ๆ

5.1.2 การเนรเทศและการตัดออกจากหมู่คณะ (Banishment)

การลงโทษวิธีนี้เป็นการกำจัดผู้กระทำผิดออกไปจากสังคม นิยมใช้กัน
มากในสมัยโบราณ โดยมักจะใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำผิดฐานละเมิดขนบธรรมเนียมประเพณีและ
ศีลธรรมอันดีงามของสังคม ต่อต้านหรือฝ่าฝืนข้อห้ามทางศาสนา นักโทษการเมือง และผู้กระทำ
ผิดหรือสงสัยว่าจะเป็นภัยแก่บ้านเมืองและสถาบันกษัตริย์ วิธีปฏิบัติมักจะทำการริบทรัพย์สิน
ของผู้กระทำผิดเข้าเป็นของหลวงก่อนจึงลงโทษ สำหรับเมืองไทยสมัยโบราณตามกฎหมายเก่า
ก็ใช้วิธี "ลอยแพ" ปล่อยไปในทะเลตามบุญตามกรรม⁴⁸

5.1.3 การส่งนักโทษไปถิ่นอื่นหรือต่างถิ่น

วิธีนี้เป็นการลงโทษโดยส่งตัวนักโทษหรือบุคคลที่เห็นว่าเป็นภัยต่อสังคม
และการเมืองไปอยู่ในถิ่นอื่นที่ห่างไกล แห้งแล้ง ทุรกันดาร ในต่างแดนต่างถิ่น ประเทศอังกฤษใน
สมัยก่อนนิยมลงโทษส่งนักโทษอาญาและนักโทษการเมืองไปอยู่ดินแดนอาณานิคมของอังกฤษอัน
ห่างไกล แห้งแล้ง ทุรกันดาร ไม่เจริญ ได้แก่ อเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

เป็นต้น โดยจงจำไปในเรือและให้พลพายพายเรือไปด้วย ประเทศฝรั่งเศสสมัยก่อนก็ส่งนักโทษ
อุกฉกรรจ์ไปอยู่มาดากัสการ์และกิเนีย ประเทศรัสเซียสมัยก่อนก็ส่งนักโทษไปอยู่ไซบีเรีย
ดินแดนอันหนาวเย็นและอดอยาก ส่วนประเทศไทยสมัยก่อนก็นิยมส่งนักโทษอุกฉกรรจ์และ
นักโทษการเมืองไปอยู่เกาะตะรุเตา อันห่างไกลและกันดารในภาคใต้ เป็นต้น

5.1.4 การลงโทษประหารชีวิต

การลงโทษประหารชีวิตเป็นวิธีการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุดและรุนแรงมากที่สุด วิธีการประหารจะมีลักษณะวิธีที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคมบ้านเมือง
และเชื้อชาติ เช่น

ชาวจีนในสมัยโบราณ นิยมวิธีให้นักโทษนั่งบนเก้าอี้ (เข้าทั้งสองวางราบ
ติดพื้น) มัดมือโหดหลัง ปักป้ายชื่อนักโทษไว้ที่ตัวนักโทษแล้วฟันด้วยดาบใหญ่จนคอขาดส่วน
โทษร้ายแรงและโทษกบฏก็จะนิยมแก้เนื้อก่อนแล้วจึงประหาร สำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นเจ้านาย
ราชวงศ์ จะใช้ผ้ารัดคอหรือให้คัมยาพิษตาย

ชาวโรมันสมัยโบราณ ใช้วิธีประหารโดยการตรึงกางเขนแก่นักโทษที่
กระทำผิดร้ายแรงฆ่าคนตายมากมาย หรือศัตรูในสงคราม

ชาวฝรั่งเศสสมัยโบราณ นิยมประหารด้วย "กิโยติน" (Guillotine) ซึ่ง
เป็นเครื่องมือที่ใช้ใบมีดขนาดใหญ่ตัดศีรษะของนักโทษ ซึ่งอยู่ในลักษณะนอนเอาคอพาดไว้รองรับ
ใบมีดที่จะตกลงมาฟันคอ

ชาวยุโรปในสมัยกลาง มักนิยมใช้วิธีแขวนคอและสำหรับนักโทษร้าย
แรง หรือพวกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อศาสนาก็จะถูกประหารด้วยวิธีเผาทั้งเป็น ตัดคอ ใช้มีดคิงแบน ขา
ให้ขาดจนตาย ใช้ก้อนหินปาจนตาย เป็นต้น

ชาวไทยและบ้านเมืองต่าง ๆ ในดินแดนสุวรรณภูมิสมัยโบราณ ใช้วิธี
ประหารด้วยการฟันคอ โดยให้นักโทษนั่งกับพื้น มือทั้งสองถือดอกไม้รูปเทียนประนมอยู่ ผูกตา
แล้วจึงฟันคอ ส่วนพวกเจ้านายชั้นสูงและราชวงศ์ ใช้วิธีประหารด้วยการเอาดาบใส่กระสอบแล้ว
ทุบคอด้านหลังด้วยท่อนจันทร์จนตาย หรือใช้วิธีใส่กระสอบถ่วงน้ำ

6. วิธีการลงโทษในสมัยปัจจุบัน

เมื่อแนวความคิดในการลงโทษได้วิวัฒนาการ ปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลงความมุ่งหมายไปจากสมัยโบราณที่มุ่ง "แก้แค้น" มาเป็น "แก้ไข" จึงทำให้วิธีการลงโทษถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากการใช้วิธีการลงโทษที่ทารุณ โหดร้าย มาเป็นวิธีการควบคุม และอบรม แก้ไข ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์ใช้กันเป็นสากลทั่วโลก ประเทศไทยก็ใช้วิธีการลงโทษตามแนวความคิดทางทัณฑวิทยาสมัยใหม่เช่นกัน

ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 มาตรา 18 ได้กำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญาไว้ 5 ประเภทคือ

1. ประหารชีวิต
2. จำคุก
3. กักขัง
4. ปรับ
5. ริบทรัพย์

6.1 โทษประหารชีวิต (Capital Punishment)

ปัจจุบันการประหารชีวิตจะดำเนินการโดยมีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติคือ วิธีการประหารต้องไม่เป็นการทารุณโหดร้ายขัดต่อมนุษยธรรม ต้องให้ตายเร็วที่สุด และไม่ทำให้ศพถูกทำลายจนน่าเกลียด ทั้งนี้ควรให้ระยะเวลาที่นักโทษรู้ว่าจะถูกประหารชีวิตจนถึงเวลาลงมือประหารนั้นสั้นที่สุด

ในปัจจุบันวิธีการประหารชีวิตที่นานาประเทศมีใช้อยู่ คือ

6.1.1 การแขวนคอ (Hanging)

เป็นวิธีการประหารที่นิยมแพร่หลายมากในประเทศยุโรปและอเมริกา ในสมัยก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 การแขวนคอนิยมทำในที่สาธารณะให้ประชาชนดูเพื่อมิให้เอาเยี่ยงอย่าง ต่อมาถูกวิจารณ์ว่าไม่เหมาะสมจึงได้หวนกลับไปใช้เรือนจำหรือสถานที่ควบคุมเป็นแหล่งประหารชีวิตในลักษณะเป็นการปกปิด การแขวนคอ ปัจจุบันยังคงถือปฏิบัติอยู่

58 ประเทศ ได้แก่ ประเทศเครือจักรภพ สหรัฐอเมริกาบางมตรัฐ แคนาดา ญี่ปุ่น อีรัก อิหร่าน อินเดีย ฯลฯ

6.1.2 การยิงเป้า (Shooting)

เป็นวิธีการประหารชีวิตที่ใช้ปืนยิงผู้ถูกประหารซึ่งจะถูกมัดไว้กับหลักประหาร การประหารด้วยการยิงเป้าหลายประเทศส่วนมากจะกระทำในเรือนจำ โดยมีเจ้าหน้าที่เรือนจำและแพทย์อยู่ในขณะลงมือประหาร ปัจจุบันมี 73 ประเทศทั่วโลก (รวมทั้งประเทศไทย) ใช้วิธีนี้⁴⁹

6.1.3 การนั่งเก้าอี้ไฟฟ้า (Electrocution)

เป็นการประหารที่นำความเจริญทางเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อให้ นักโทษผู้ถูกประหารทรมานน้อยที่สุด คือตายทันที การประหารด้วยการนั่งเก้าอี้ไฟฟ้า (Electric Chair) นี้ นำมาใช้ครั้งแรกในเรือนจำออร์เบิร์ต แห่งนครนิวยอร์ก วิธีนี้จะให้นักโทษนั่งเก้าอี้ซึ่งสามารถผ่านกระแสไฟฟ้าไปสู่ตัวผู้นั่ง ได้มีเครื่องพันขนากรที่มือทั้งสองและเท้าทั้งสองเพื่อมิให้ผู้ถูกประหารดิ้น ที่ประหารจะทำเป็นห้องพิเศษ มีกระจกดูจากภายนอกได้ชัดเจน วิธีนี้ประเทศในเอเชียไม่นิยมใช้ เพราะเสียค่าใช้จ่ายในการทำห้องและเก้าอี้ประหารสูง และต้องระมัดระวังมาก

6.1.4 การเข้าห้องแก๊ส (Lethal Gas or Gas Chamber)

วิธีการประหารโดยการเข้าห้องแก๊ส เป็นการวิวัฒนาการมาจากการนั่งเก้าอี้ไฟฟ้า เนื่องจากมีนักอาชญาวิทยาหลายท่าน เห็นว่าการประหารด้วยการนั่งเก้าอี้ไฟฟ้านั้นจะทรมานมาก ถ้าในรายที่นักโทษที่มีร่างกายแข็งแรง มีความอดทน ต่อด้านพลังไฟฟ้าได้สูงกว่าจะสิ้นใจตายก็จะเป็นเวลานาน ทำให้ผู้ถูกประหารทรมานมาก จึงคิดค้นวิธีการประหารที่ทรมานน้อยที่สุดขึ้นมาใช้ โดยการประหารด้วยการรมควันแก๊สขึ้นใช้แทน

6.1.5 การฉีดยา (Injection)

ในทางปฏิบัติประเทศที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีสูง เช่น ในสหรัฐอเมริกาหลายรัฐ เช่น รัฐยูทาห์ มีการเปิดโอกาสให้นักโทษประหารเลือกวิธีที่จะถูกประหารได้

ว่าจะต้องการตายแบบไหน และในปัจจุบันได้มีการนำวิธีการประหารชีวิตด้วยการฉีดยา (น้ำเกลือผสมสารเคมี) มาใช้ประหารชีวิตนักโทษโดยให้นักโทษสมัครใจ ปรากฏว่าวิธีการฉีดยานี้ นักโทษแสดงอาการทรมานน้อยกว่าวิธีประหารอื่น ๆ ในอเมริกานักโทษเลือกที่จะถูกประหารด้วยวิธีนี้มากที่สุด

6.1.6 **ตัดหัว** ยังมีใช้อยู่ 3 ประเทศ ได้แก่ คองโก ซาอุดีอาระเบีย และสหรัฐอเมริกา
อาหรับเอมิเรตส์

6.1.7 **ใช้หินขว้างให้ตาย** ยังมีใช้อยู่ 6 ประเทศ ได้แก่ ปากีสถาน ซาอุดีอาระเบีย
ซูดาน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ อัฟกานิสถาน และอิหร่าน^{๑๐}

สำหรับนักโทษประหารที่เป็นหญิงซึ่งกำลังตั้งครรภ์ในขณะที่จะถูกประหารนั้นกฎหมายในหลายประเทศเกือบทั่วโลกจะมีการผ่อนผันให้รอการประหารไว้จนกว่าจะคลอดบุตรเสียก่อน

นอกจากนี้ในรายที่นักโทษประหารเป็นโรคจิตวิกลจริต ก็จะมีการประหารไว้จนกว่าอาการวิกลจริตจะทุเลาหรือหาย (แล้วแต่กฎหมายแต่ละประเทศ)

การลงโทษด้วยการประหารชีวิตนี้ ในสมัยปัจจุบันได้มีการโจมตีและเรียกร้องให้ยกเลิกโทษประหารเสีย บางประเทศและบางรัฐในอเมริกาก็ยกเลิกโทษประหาร แต่บางประเทศที่ยกเลิกไปแล้วระยะหนึ่งก็กลับมาใช้โทษประหารใหม่ และในหลาย ๆ ประเทศก็ยังคงใช้อยู่ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตนี้มีทั้งคัดค้านให้เลิกใช้ และฝ่ายสนับสนุนให้ยังคงใช้อยู่ ซึ่งปัจจุบันก็ยังไม่มียุติเพราะต่างฝ่ายต่างก็มีเหตุผล ซึ่งจะนำมาถ่วงโดยสรุปดังนี้

6.1.8 แนวความคิดฝ่ายสนับสนุนให้ใช้การลงโทษประหารชีวิต

6.1.8.1 การประหารชีวิตเป็นการลงโทษที่แก้แค้นทดแทน อันสาสมกับความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา และการกระทำที่ร้ายแรงถึงทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต อันเป็นเหตุอุกฉกรรจ์ โดยถือหลักที่ว่า เมื่อนำผู้อื่นตาย ผู้ฆ่าก็ควรถูกฆ่าให้ตายตกไปตามกันจึงจะสาสมเป็นการตอบแทนให้แก่ผู้ตายและญาติครอบครัวของผู้ตาย

6.1.8.2 ทำให้เกิดการยุติธรรมในสังคม และเป็นการถูกต้องชอบธรรม

6.1.8.3 ทำให้เกิดการเกรงกลัวมิให้เอาเยี่ยงอย่าง

6.1.8.4 เป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยด้วยการกำจัดอาชญากรโดยเด็ดขาด เป็นการช่วยลดอาชญากรรมที่ได้ผลแน่นอน

6.1.8.5 การมีโทษประหารชีวิตทำให้ผู้กระทำผิดร้ายแรง ยอมรับสารภาพเมื่อถูกจับและสอบสวนดำเนินคดี ซึ่งเป็นผลดีแก่รูปคดีและการพิจารณาของศาล เพราะการรับสารภาพจะเป็นเหตุบรรเทาโทษ ฉะนั้นโทษประหารชีวิตจึงมีส่วนเอื้ออำนวยในการสืบหาข้อเท็จจริงแห่งคดี

6.1.8.6 การมีโทษประหารชีวิตจะทำให้ผู้กระทำผิดยับยั้งในการกระทำรุนแรงแก่ผู้อื่นถึงชีวิต เพราะหากทำให้ผู้อื่นตายตนเองก็จะถูกประหารด้วย

6.1.8.7 โทษประหารชีวิตจำเป็นต้องมีอยู่ในกฎหมายอาญา และการที่จะลงโทษประหารแก่ผู้กระทำผิดคนใดนั้น ศาลย่อมต้องพิจารณาถึงลักษณะความรุนแรง และประเภทแห่งการกระทำผิดประกอบกันไปเสมอโดยรอบคอบ

6.1.8.8 การลงโทษประหาร เป็นการช่วยบรรเทาและผ่อนภาระแก่รัฐในการที่จะต้องควบคุมนักโทษเด็ดขาดคดีอุกฉกรรจ์เป็นเวลานานหลายสิบปีอันเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของรัฐซึ่งเป็นเงินภาษีของประชาชน ควรจะนำเงินดังกล่าวไปใช้พัฒนาประเทศที่จำเป็นจะมีประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่า

นอกจากนี้ยังเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลนักโทษเด็ดขาดเหล่านี้ เพราะนักโทษคดีอุกฉกรรจ์เหล่านี้ถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือ 20 ปี ส่วนใหญ่ก็จะคิดหลบหนีแหกคุกตลอดเวลา จึงต้องเพิ่มความระมัดระวังและเสี่ยงตายมากตลอดเวลา ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมเครียดมาก

6.1.8.9 การลงโทษประหารเป็นการยับยั้ง การกระทำผิดและลดอาชญากรรมอย่างเด็ดขาดโดยสิ้นเชิง คือเป็นการตัดตัวก่อเหตุให้หมดไป

นักอาชญวิทยา นักสังคมวิทยา และนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงหลายท่าน ได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนโทษประหารชีวิตว่าจำเป็นต้องมีอยู่ในกฎหมายอาญา เช่น

เซอร์ เจมส์ สเตเฟิน (Sir James Stephen) นักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียงของอังกฤษ ได้แสดงความเห็นสนับสนุนโทษประหารชีวิตว่า "ไม่มีบทลงโทษอื่นใดที่จะมีผลยับยั้งบุคคลมิให้กระทำความผิดทางอาญาเท่ากับโทษประหารชีวิต"¹

บุคลากรในขบวนการยุติธรรมฝ่ายสนับสนุน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าโทษประหารชีวิตควรมีอยู่และเชื่อมั่นว่าการที่จะพิจารณาถึงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดรายใดนั้น ย่อมต้องผ่านการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบแล้ว

ผู้พิพากษาทั่วไปมักจะหลีกเลี่ยงการสั่งลงโทษประหารชีวิตผู้พิพากษาอังกฤษ ถือคติว่า "ปล่อยคนผิดไป 100 คน ดีกว่าประหารชีวิตผู้บริสุทธิ์เพียงคนเดียว" คตินี้เคยเป็นสุภาษิตคติของผู้พิพากษาทั่วโลก

6.1.9 ฝ่ายคัดค้านการลงโทษประหารชีวิต

มีเหตุผลสำคัญสรุปได้ดังนี้

6.1.9.1 ด้านความคิดที่ว่าโทษประหาร ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายว่าข่อมเทียบไม่ได้เลยกับคุณค่าแห่งการมีชีวิตอยู่ของบุคคล การลงโทษประหารเป็นการลดคุณค่าศักดิ์ศรีและหลักศีลธรรมแห่งมนุษย์

6.1.9.2 การลงโทษประหาร มิใช่เป็นการยับยั้งข่มขู่มิให้ผู้อื่นกระทำความผิดได้เสมอไป เพราะเมื่อเปรียบเทียบสถิติคดีฆาตกรรมในประเทศที่ยกเลิกโทษประหารกับประเทศที่ใช้โทษประหาร ปรากฏว่าในประเทศที่ใช้โทษประหารสถิติคดีฆาตกรรมก็ยังมีได้ลดลงแต่ประการใด และประเทศที่เลิกการใช้โทษประหารบางประเทศกลับมีสถิติคดีฆาตกรรมลดลง

6.1.9.3 การลงโทษประหารขัดกับหลักทัชชาวิทยา เพราะวัตถุประสงค์ของการลงโทษนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขทัศนียให้กลับตัวเป็นคนดีมิใช่การแก้แค้น

6.1.9.4 การลงโทษประหารถ้าเกิดความผิดพลาดไม่มีทางแก้ไข

6.1.9.5 เป็นการฆ่าอย่างเลือดเย็น ทำให้จิตใจเสื่อมเสีย

มีนักอาชญาวิทยาหลายคน มีความเห็นว่า ผู้ที่จะก่อคดีฆาตกรรมของขบวนการนั้น ไม่มีใครเคยคิดไว้ก่อนลงมือกระทำความผิดเลยว่าจะถูกจับได้แล้วถูกลงโทษประหาร

สรุป เป็นที่น่าสังเกตว่าในปัจจุบันทุกประเทศในโลกมีสถิติการลงโทษประหารชีวิตน้อยลงเป็นลำดับ แต่ขณะเดียวกันก็มีบางประเทศที่เลิกใช้โทษประหารแล้วแต่กลับนำมาใช้ใหม่ในกรณีที่เป็นอาชญากรร้ายโหดเหี้ยมมาก สำหรับประเทศไทยสถิติการพิพากษาลงโทษประหารชีวิตมีจำนวนน้อยมากจะใช้โทษประหารเฉพาะแต่กรณีที่กระทำผิดรุนแรงและก่อความเสียหายแก่สังคมอย่างยิ่งเท่านั้น

นอกจากนี้ เมืองไทยยังเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดที่ดองโทษประหารชีวิต ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ขอพระราชทานอภัยโทษตามควรแก่กรณี

6.2 โทษจำคุก (Imprisonment)

โทษจำคุกในสมัยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติและความมุ่งหมายแตกต่างไปจากโทษจำคุกในสมัยโบราณมาก พจนานุกรมกฎหมายแบล็ค (Black's Law Dictionary) ให้คำจำกัดความว่า "การลงโทษจำคุก เป็นการใช้นาครการควบคุมบุคคลไว้ในเรือนจำ หรือสถานที่ควบคุมเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของบุคคล"

จะเห็นได้ว่าการลงโทษจำคุกเป็นกระบวนการที่จำกัดสิทธิเสรีภาพที่ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง ชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้กระทำผิด เป็นการแยกตัวผู้กระทำผิดออกจากสังคมภายใต้เงื่อนไขและระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจิตใจและสร้างรอยมลทินทางสังคมให้กับผู้กระทำผิด ด้วยเหตุนี้นักอาชญาวิทยาจึงมีความเห็นว่าให้การลงโทษจำคุกมีประสิทธิภาพมากที่สุดควรกำหนดหลักเกณฑ์บรรทัดฐานตามกรณีแห่งการกระทำความคิดและลักษณะพฤติกรรมของอาชญากร และไม่ควรใช้วิธีการทรมานปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

โทษจำคุกเป็นโทษที่นิยมใช้กันมากที่สุดในปัจจุบัน และได้พัฒนาให้ก้าวหน้าขึ้นเป็นอันมาก ทั้งในด้านสถานที่ สภาพแวดล้อม เครื่องอุปโภค บริโภค ตลอดจนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังก็ใช้วิธีการแก้ไขปรับปรุงให้กลับตัวเป็นคนดี ใช้วิธีการปกครองควบคุมอย่างมีมนุษยธรรมและเหตุผล โดยยึดหลักการให้สภาพชีวิตในเรือนจำต่างกับสภาพชีวิตภายนอกน้อยที่สุด มีการให้การศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ศิลธรรม มีการสนับสนุนการ มีการกีฬา และให้ผู้ต้องขังทำงานโดยมีเงินปันผลกำไรให้เก็บสะสมไว้

การลงโทษจำคุกเป็นวิธีการที่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ควรใช้ลงโทษแก่อาชญากรร้ายในคดีอุกฉกรรจ์เพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัย แต่ไม่เหมาะกับผู้กระทำผิดที่มีโทษ

กันคนเป็นอาชญากร ตามแนวคิดในการลงโทษสมัยใหม่ จึงพยายามหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุก โดยพยายามใช้มาตรการอื่นแทนการจำคุกให้มากขึ้น

6.3 โทษกักขัง (Confinement)

โทษกักขังเป็นโทษซึ่งบัญญัติขึ้นใหม่ไว้ในมาตรา 18(3) แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 เป็นโทษสถานเบากว่าโทษจำคุก วัตถุประสงค์ของโทษกักขังมีไว้เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นกักขัง เพราะไม่ประสงค์จะจำคุกระยะสั้น (ไม่เกิน 3 เดือน) แก่ผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 23) เพราะจะทำให้เกิดปมด้อยและเสียหายแก่ผู้ต้องโทษเล็กน้อยในอนาคตได้ และไม่ถูกตราหน้าว่าเคยติดคุกมาก่อนอันจะทำให้เสียสิทธิบางอย่างอีกด้วย อีกประการหนึ่งการจำคุกระยะสั้นไม่เกิดผลดีแก่ผู้ต้องโทษเพราะไม่สามารถอบรมนิสัยหรือฝึกหัดอาชีพได้เนื่องจากเวลาน้อยและเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย กฎหมายจึงหาทางแก้ไขให้ศาลลงโทษกักขังแทนเพื่อผู้กระทำความผิดไม่ต้องเข้าไปรับโทษในเรือนจำ เพราะการกักขังจะกักขังไว้ในเรือนจำไม่ได้แต่อาจกักขังผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยของตนเองหรือของผู้อื่นที่ยินยอมก็ได้และมีสิทธิดำเนินการใช้วิชาชีพหรืออาชีพของตนในสถานที่ดังกล่าวได้

จากการลงโทษกักขังที่ผ่านมาเนื่องจากกรมราชทัณฑ์มิได้จัดสร้างสถานที่กักขังผู้กระทำความผิดไว้ให้ทั่วถึงประกอบกับศาลก็ไม่ได้สั่งในคำพิพากษาให้กักขังผู้กระทำความผิดไว้สถานที่อยู่อาศัยของผู้นั้นเองหรือสถานที่อื่น ผู้ถูกกักขังจึงมักจะถูกขังอยู่ที่ห้องขังในสถานีดำรวจต่าง ๆ ซึ่งมีที่สถานที่คับแคบและถูกขังปนกับผู้ต้องหาก่อให้เกิดความทุกข์ลำบากใจกับผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก ได้มีการร้องเรียนอยู่บ่อย ๆ ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับสถานที่กักขังใหม่โดยแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 24 ผู้ใดต้องโทษกักขังให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ สถานีดำรวจหรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน

ซึ่งจะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 3 ปี นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (8 มกราคม 2546) เป็นต้นไป

ในการกักขังผู้ต้องโทษกักขังไว้ในสถานที่กักขัง หรือที่อยู่อาศัยของผู้นั้นเอง หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับไว้ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้นั้นหรือทำให้ผู้ซึ่งต้องพึ่งพาผู้ต้องโทษกักขังในการดำรงชีพได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร หรือมีพฤติการณ์พิเศษประการซึ่งที่แสดงว่าไม่สมควรกักขังผู้ต้องโทษในสถานที่ดังกล่าว ศาลอาจมีคำสั่งให้กักขังผู้ต้องโทษกักขังในสถานที่อื่นซึ่งมิใช่ที่อยู่อาศัยของผู้นั้นเองโดยได้รับความยินยอมจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ก็ได้ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้ต้องโทษกักขังปฏิบัติ

นอกจากนั้นผู้ต้องโทษกักขังอาจถูกเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก ถ้าฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับ หรือวินัยของสถานที่กักขังหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด หรือเมื่อผู้ต้องโทษกักขังต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 27)

6.4 โทษปรับ (Fines)

โทษปรับ นับเป็นโทษที่ใช้มากที่สุดคนในทางปฏิบัติทั้งในอดีตและปัจจุบัน
ประเสริฐ เมฆมณี นักทฤษฎีอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียงของไทยกล่าวไว้ในหนังสือหลักทัณฑ์
วิทยาว่า

โทษปรับ (Fines) นับเป็นโทษเก่าแก่ใช้สำหรับความผิดเล็กน้อยแรกเริ่มโทษปรับ
มักใช้ในกรณีการกระทำผิดโทษ ต่อมาได้มีการใช้โทษปรับเพื่อทดแทนการลงโทษจำคุก
ระยะสั้นโดยมีจุดมุ่งหมายเป็นการทดแทนความผิดให้แก่รัฐแทนการจำคุก ซึ่งจะเป็นผลเสียทำให้รัฐ
ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและทำให้เป็นผลเสียแก่ผู้กระทำผิดโดยไม่สมควร การใช้โทษปรับมักใช้
ในกรณีการกระทำผิดเกี่ยวกับจรรยา การละเมิดพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพนัน การประพฤติน
ไม่เหมาะสม และ ฯลฯ

6.4.1 ประวัติความเป็นมาของโทษปรับ

ดร.โกเมน กัทภิรมย์ ได้ศึกษารวบรวมประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการและ
วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของโทษปรับไว้สรุปได้ดังนี้

โทษปรับเป็นโทษที่เก่าแก่มีมาแต่โบราณ และมีมาก่อนโทษจำคุก ที่มาของ
โทษปรับนั้น ตามประวัติศาสตร์กฎหมายกล่าวไว้ว่า ตั้งแต่สมัยที่มนุษย์เพิ่งจะเจริญขึ้นมาเริ่มตั้ง
ครอบครัวควบรวมกันอยู่เป็นหมู่เป็นเผ่า มีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ปกครองดูแล การจะลงโทษผู้ใด
อยู่ในอำนาจเด็ดขาดของผู้ที่เป็นหัวหน้าไม่มีกฎหมายหรือระเบียบอันใดในการลงโทษเพราะรัฐยัง
ไม่เป็นรูปเป็นร่างขึ้นแน่นอน และอำนาจของรัฐในการลงโทษผู้กระทำผิดยังไม่มี ถ้าหากมีการ
กระทำผิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัวเดียวกัน หัวหน้าครอบครัวก็เป็นผู้จัดการลงโทษ ซึ่ง
ในครั้งนั้นมักจะรุนแรงถึงตายหรือไม่ก็ขับไล่ออกจากครอบครัวไป แต่ถ้าเป็นกรณีของคนในครอบครัว
หนึ่งหรือเผ่าหนึ่งไปกระทำผิดต่อคนในครอบครัวหรือเผ่าอื่น การลงโทษในที่นี้ก็มีแค่การแก้
แค้น ซึ่งครอบครัวหรือเผ่าของผู้ที่ถูกกระทำต่อครอบครัวหรือเผ่าของผู้ถูกราน การแก้แค้น
นี้เป็นเหตุให้เกิดการต่อสู้ระหว่างครอบครัวหรือระหว่างเผ่าอยู่เรื่อยไปจนกว่าฝ่ายที่พ่ายแพ้จะถูก
กำจัดหมดสิ้นไป นอกเสียจากว่าครอบครัวของฝ่ายผู้ถูกรานจะยอมจ่ายทรัพย์สินเป็นค่าไถ่โทษ
(Composition) ให้แก่ครอบครัวของฝ่ายที่ถูกถูกรานจนเป็นที่พอใจ

ต่อมาอำนาจของรัฐในด้านจัดการยุติธรรมมั่นคงขึ้นทุกทีจนสามารถเลิกล้ม
ระบบความยุติธรรมโดยเอกชนและนำเอาระบบความยุติธรรมโดยมหาชนเข้ามาแทนที่ได้ รัฐได้
บัญญัติให้ความผิดที่เสียหายแก่ผลประโยชน์ของสังคมเป็นความผิดต่อมหาชน เช่น การทรยศต่อ
ชาติและความผิดร้ายแรงอื่นๆ ส่วนระบบไถ่โทษนั้นยังคงมีอยู่ แต่รัฐได้บังคับให้ผู้ที่พ่ายแพ้ส่วน
หนึ่งของค่าไถ่โทษแก่รัฐ เป็นการตอบแทนการที่รัฐเข้ามาจัดความยุติธรรมให้ (ส่วนนี้เรียกว่า
Freedom) มีลักษณะเป็นค่าขึ้นศาลและเป็นภาษีไปในตัว ส่วนที่เป็นค่าตอบแทนของรัฐนี้มีอัตรา
เพิ่มสูงขึ้นทุกทีๆ แต่ส่วนที่ผู้เสียหายได้รับลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดผู้เสียหายคงได้แต่เพียง
ค่าชดใช้ความเสียหายเท่านั้น ส่วนที่รัฐบังคับเอาเงินนั้น ต่อมาได้แยกออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่ง
กลายเป็นค่าธรรมเนียมศาล และอีกส่วนหนึ่งได้กลายมาเป็น “ค่าปรับ”

6.4.2 ส่วนดีและส่วนเสียของโทษปรับ

โทษปรับถือกันว่าเป็นโทษที่ตีในการใช้แทนโทษจำคุกระยะสั้นและการใช้โทษปรับจะช่วยให้ผู้กระทำที่มีได้มีต้นคานเป็นอาชญากรต้องเข้าคุกเสียประวัติเป็นตราบาปโทษปรับมีส่วนดีอีกอย่างหนึ่งที่สามารถกำหนดให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดได้ทุกชั้น คือคนจนก็ปรับน้อยหน่อย ถ้าฐานะดีก็ปรับให้แรงขึ้น สำหรับความผิดที่กระทำได้กระทำไปด้วยความโลภแล้วโทษปรับเหมาะสมมาก เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินไปปลุกทรัพย์คนอื่นมาเพราะความโลภอยากได้ทรัพย์ของเขา ถ้าถูกลงโทษปรับ กลับต้องเอาทรัพย์สินของตนไปจ่าย แทนที่จะได้มากกลับต้องเสียทรัพย์ไป เช่นนี้เป็นการแก่นิสัยโลกที่ตรงจุดที่สุด และโทษปรับนั้นถ้าพิพากษาคัดสินผิดพลาดไป แล้วภายหลังมีพยานหลักฐานว่าผู้ที่ถูกลงโทษปรับนั้นมิได้กระทำความผิดก็ยังมีทางแก้ไขได้ โดยคืนค่าปรับให้เสีย แต่โทษจำคุกนั้นติดคุกแล้วคืนไม่ได้ จะคิดค่าทดแทนให้ก็ไม่คุ้มประโยชน์ประการสุดท้ายของโทษปรับก็คือมีผลดีในทางเศรษฐกิจต่อรัฐ รัฐไม่ต้องงาบารายได้และเสียกำลังงานของชาติไปเพราะการเอาคนไปขังไว้ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสร้างที่คุมขังไม่ต้องเสียค่าควบคุม ค่าเลี้ยงดูผู้ต้องขัง ตรงกันข้ามรัฐกลับได้ค่าปรับมาเข้างบประมาณแผ่นดินซึ่งในปีหนึ่ง ๆ มีจำนวนมิใช่น้อย

แต่โทษปรับก็มีส่วนเสียอยู่บ้าง ส่วนมากมักจะตำหนิกันว่า โทษปรับเป็นโทษที่ไม่เสมอภาค คนยากคนจนถูกปรับแล้วเดือดร้อนมาก แต่คนที่ฐานะดีไม่รู้สึกละไร โทษปรับไม่เข้ากับหลักที่ว่าการลงโทษต้องเป็นการเฉพาะตัวบุคคล เพราะโทษปรับทำให้ครอบครัวผู้ถูกปรับต้องเดือดร้อนไปด้วย และประการสุดท้ายก็คือ เมื่อพิพากษาลงโทษปรับไปแล้วมักจะเก็บค่าปรับไม่ได้ ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ถูกลงโทษ หรือต้องเปลี่ยนโทษปรับไปเป็นโทษอย่างอื่น เช่น กักขังแทนค่าปรับ เป็นต้น ซึ่งไม่เป็นไปตามความประสงค์ของคำพิพากษา

การชำระค่าปรับ ผู้ต้องโทษปรับต้องชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ถ้าไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วัน จะต้องถูกยึดทรัพย์มาใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29)

การกักขังแทนค่าปรับให้ถืออัตราสองร้อยต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทางเดียวหรือหลายกระทงห้ามกักขังเกินหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้

ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไปศาลจะสั่งกักขังเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้ (มาตรา 30
วรรค 1) การคำนวณและการนับวันกักขังแทนค่าปรับให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับเป็นหนึ่งวัน
เต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมงของวันเริ่มกักขังนั้น และเมื่อกักขังครบกำหนดแล้วให้ปล่อย
ตัวในวันถัดจากวันครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้วให้ปล่อยตัวไปทันที

ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังในคดีนั้นมาก่อนศาลพิพากษา ศาลต้องหัก
วันคุมขังออกจากเงินค่าปรับด้วยโดยถืออัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวันเหมือนกัน เว้นแต่ผู้นั้นถูกลง
โทษทั้งจำคุกและปรับ ซึ่งถ้าจะต้องหักวันคุมขังออกจากวันจำคุก ตามมาตรา 22 ก็ให้หักออกจาก
วันจำคุกก่อน ถ้ายังเหลือวันคุมขังอยู่อีกจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ

ในการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญามีหลักการสำคัญประการหนึ่งก็คือ
เพื่อแก้ไขผู้นั้นให้สามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดี โทษจึงต้องเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดและ
สภาพความผิด ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ได้รับโทษปรับต้องถูกกักขังแทนค่าปรับเป็นจำนวนมากขึ้นโดย
เฉพาะผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน ทำให้ผู้ต้องโทษนั้น ๆ ต้องสูญเสียอิสรภาพโดยไม่สมควร
ทำให้บุคคลในครอบครัวต้องเดือดร้อนและรัฐต้องรับภาระในการดูแลเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการ
เปลี่ยนมาตรการลงโทษปรับเสียใหม่โดยกำหนดมาตรการให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคม
หรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้อีกทางหนึ่ง โดยได้มีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2545 ให้มีบังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุ
เบกษาเป็นต้นไป (8 มกราคม 2546)

มาตรา 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 30/1 มาตรา 30/2 และมาตรา 30/3
แห่งประมวลกฎหมายอาญา

สรุปได้ว่า ผู้กระทำความผิดที่ศาลพิพากษาปรับไม่เกินแปดหมื่นบาทซึ่งเป็นบุคคล
ธรรมดาไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคม

หรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในอัตราวันละสองร้อยบาทได้ ถ้าศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดขึ้นอีกก็ได้ ซึ่งถ้าต่อมาความปรากฏแก่ศาลว่าในเวลาที่ยื่นคำร้องผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ หรือฝ่าฝืนเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวและปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากค่าปรับ หรือระหว่างทำงานบริการสังคมถ้าผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์ทำงานอาจขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับหรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้

6.4.5 ข้อสังเกต การบังคับโทษปรับแก่ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าเด็กหรือเยาวชนต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับ ห้ามมิให้ศาลส่งกักขังเด็กหรือเยาวชนแทนค่าปรับ แต่ให้ศาลส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมในสถานพินิจ สถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรมหรือสถานแนะนำทางจิต ตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 107) และการควบคุมในสถานดังกล่าวตามที่ศาลกำหนดไม่ถึงว่าเป็นการกักขังแทนค่าปรับ ดังนั้นจึงไม่มีการคำนวณและนับวันควบคุมแทนค่าปรับ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมในสถานดังกล่าวไปข้างแล้ว ถ้าญาติจะนำเงินมาชำระค่าปรับจะต้องชำระเต็มจำนวนตามคำพิพากษาของศาล ศาลจะไม่หักวันควบคุมออกจากค่าปรับให้ เพราะการควบคุมไม่ใช่การกักขังแทนค่าปรับ

6.5 โทษริบทรัพย์สิน (Forfeiture of property)

โทษริบทรัพย์สินที่มีอยู่แต่เดิมในอดีตมีลักษณะเป็นการลงโทษที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจแก่ผู้กระทำผิดอย่างยิ่ง โดยกฎหมายกำหนดให้ มีการริบราชบาทว์ ซึ่งได้แก่การริบทรัพย์สินของผู้ต้องพระราชอาญาที่มีอยู่แต่เดิมของแผ่นดิน นอกจากนั้นในกฎหมายเก่าก็ปรากฏว่า ผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษริบราชบาทว์แล้ว ยังอาจจะต้องถูกลงโทษสถานอื่นควบคู่ไปด้วย

สำหรับโทษริบทรัพย์สิน ในปัจจุบันโดยมาตรา 18 (5) แห่งประมวลกฎหมาย
อาญา พ.ศ.2499 มีดังนี้

มาตรา 32 ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมิไว้เป็นความผิด ให้
ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

มาตรา 33 ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่
บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมิไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือ
- (2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการ
กระทำความผิด

โทษริบทรัพย์สินนั้นจะเห็นได้ว่ามีลักษณะแตกต่างกับโทษ 4 ชนิดแรก ตาม
มาตรา 18 เพราะโทษ 4 ชนิดแรกนั้นเป็นโทษที่ลงแก่ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด ส่วนโทษริบ
ทรัพย์สินเป็นโทษที่ลงแก่ทรัพย์สินเป็นสำคัญว่าเข้าหลักเกณฑ์ที่จะริบได้หรือไม่ โดยไม่คำนึงถึง
ตัวบุคคลว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

นอกจากนี้ยังมีการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอื่นอีก เช่น การริบทรัพย์สินตาม
พระราชบัญญัติการพนัน การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้

สรุป⁵⁵

โทษทั้งห้าอย่างนี้ ที่ใช้เป็นโทษหลักสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิด ก็มีเพียงสาม
อย่างเท่านั้น คือประหารชีวิต จำคุก และปรับ ส่วนโทษอีกสองอย่าง คือ กักขังกับริบทรัพย์สิน
นั้นไม่ได้ใช้เป็นโทษหลัก เป็นแต่โทษสำรองหรือโทษประกอบเท่านั้น โทษกักขังเป็นโทษที่เพิ่ง
บัญญัติขึ้นเมื่อใช้ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน แต่ก็ได้ใช้เป็นโทษโดยตรงแก่
ความผิดฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะเลย มิไว้สำหรับเปลี่ยนจากโทษจำคุกระยะสั้นไม่เกินสาม
เดือนมาเป็นกักขังไม่เกินกำหนดเดียวกัน และใช้สำหรับบังคับค่าปรับ บังคับการริบทรัพย์สิน
หรือบังคับให้ทำทัณฑ์บนหรือหาประกันเท่านั้น โทษริบทรัพย์สินก็เป็นแต่โทษประกอบของโทษ
หลักที่กล่าวข้างต้น ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายใดบัญญัติลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการริบทรัพย์สิน
แต่เพียงอย่างเดียวโดยเฉพาะ

ในบรรดาโทษหลักทั้งสามอย่าง คือ ประหารชีวิต จำคุกและปรับนั้น ถ้าจะพิจารณาด้วยทฤษฎีที่มีโทษทางอาญาแล้ว จะเห็นได้ว่า โทษประหารชีวิตใช้น้อยที่สุด โทษจำคุกเป็นโทษที่ใช้โดยทั่วไปกับความผิดส่วนใหญ่และโทษที่มีที่ไ้ใช้มากที่สุด ก็คือโทษปรับ ซึ่งมักจะใช้เป็นโทษหลักควบคู่กันไปกับโทษจำคุกในความผิดเกือบทุกอย่างที่มีโทษจำคุก และยังใช้เป็นโทษหลักโดยเฉพาะ สำหรับความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกมากมายนับไม่ถ้วน

6.6 วิธีการเพื่อความปลอดภัย

เป็นการใช้มาตรการเพื่อความปลอดภัย ตามหลักการป้องกันสังคมซึ่งมุ่งหมายให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำผิด อันอาจจะเกิดขึ้นได้จากผู้ที่ได้เคยกระทำผิดมาแล้ว มีการใช้มาตรการ 5 ประการ คือ กักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนด เรียกประกันทัณฑ์บน คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง

(ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป)

6.7 ความหมายของผู้ต้องขัง

ความหมายของ "ผู้ต้องขัง" ตามนัยที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 (2) ถึง (6) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ มีดังนี้

1. ผู้ต้องขัง (Prisoner) หมายความว่ารวมถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขังและคนฝาก
2. นักโทษเด็ดขาด (Convict) ตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 มาตรา 3 "นักโทษเด็ดขาดหมายความว่าบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมาย ให้ลงโทษ"
3. คนต้องขัง (Entrusted Person) หมายความว่าถึงบุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง
4. คนฝาก หมายความว่าถึงบุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น โดยไม่มีหมายอาญา
5. นักโทษพิเศษ หมายความว่าถึงนักโทษเด็ดขาดซึ่งส่งไปอยู่ทัณฑนิคม ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 มาตรา 47-57 56

บทที่ 2 การลงโทษโดยใช้สถาบัน (เรือนจำและทัณฑสถาน)

2.1 การลงโทษโดยใช้สถาบัน (เรือนจำและทัณฑสถาน)

การลงโทษโดยใช้สถาบัน หมายถึงการลงโทษโดยใช้เรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งก็คือ การจำคุก กักขัง กักกัน และรวมทั้งการลงโทษประหารชีวิตด้วย

การลงโทษโดยใช้สถาบัน เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานลำดับสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบวางนโยบายและควบคุมเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ให้ดำเนินการควบคุมการกำหนดโทษของศาล และให้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักเกณฑ์มาตรฐานสากล ตามแนวความคิดทางทัณฑวิทยาใหม่ ที่มุ่งแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดี

จะเห็นว่า หน่วยงานที่สำคัญของทัณฑวิทยาที่ทำหน้าที่ในการลงโทษและแก้ไขผู้กระทำผิดก็คือราชทัณฑ์ซึ่งประกอบด้วยเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ทำหน้าที่ในทางปฏิบัติ ดังนั้นในการศึกษาทัณฑวิทยาจึงจำเป็นต้องศึกษาหน่วยงานดังกล่าวด้วย

2.2 ความเป็นมาและวิวัฒนาการของระบอบเรือนจำและทัณฑสถาน

ก่อนที่จะมาเป็นสถานที่คุมขังในรูปแบบของเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ในปัจจุบันนั้น เดิมในสมัยโบราณสถานที่คุมขังนักโทษ คือ "คุก" (Jail) หรือ "ตะราง" (Gaol) ต่อมาเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการลงโทษตามแนวความคิดทางทัณฑวิทยา ที่มุ่งแก้ไขและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรมมากขึ้น จึงมีการปฏิรูประบอบสถานที่ควบคุม กักขัง ให้มีสภาพที่ดีขึ้น มีระบบและมาตรฐานจนพัฒนามาเป็นระบอบเรือนจำและทัณฑสถาน

2.3 คุก

"คุก" จากการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการจำคุก สันนิษฐานได้ว่า "คุก" นี้เดิมเป็นห้องขังเดี่ยวที่พวกพระในศาสนาคริสต์โรมันแคธอลิก ใช้ห้องใต้ดินหรือห้องว่างที่มีอยู่ในบริเวณอาคารวัด โดยเลือกห้องที่มีกำแพงผนัง ประตู หน้าต่าง แข็งแรงและมีแสงสว่างน้อยหรือไม่มีแสงแดดส่องลอดได้เลยยิ่งดี ใช้เป็นที่คุมขังพระและผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นปฏิปักษ์ต่อศาสนา หรือกระทำความผิดในเขตอาณัติที่วัดมีสิทธิครอบครองอยู่ ซึ่งมักเรียกว่า "ห้องมืด" จุดประสงค์ในการคุมขังก็เพื่อเป็นการลงโทษ และให้ผู้กระทำความผิดได้อยู่คนเดียวเป็นเวลานานในที่อันจำกัดเพื่อสำนึกผิด ด้วยเหตุนี้เองจึงมีคำในภาษาอังกฤษใช้เรียก "สถานที่ควบคุมผู้กระทำความผิดเพื่อการลงโทษและฟื้นฟูแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดี" อันได้แก่ เรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ในปัจจุบันว่า "Penitentiary" (Peni แปลว่า "คิด") ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำภาษาละตินว่า "Poenitentiarus" ซึ่งในภาษาละตินหมายถึง "สถานที่ควบคุมนักบวชผู้กระทำความผิดในยุโรปสมัยกลาง และคำในภาษาอังกฤษว่า "Penitence" ก็หมายถึง ความเสียใจในความคิดที่เกิดขึ้นหรือความรู้สึกในความผิดแห่งตน"⁵⁷

ต่อมาฝ่ายอาณาจักรได้นำวิธีการลงโทษคุมขังในห้องขังแบบของศาสนจักรมาใช้อย่างแพร่หลาย กลายเป็นวิธีการลงโทษของรัฐ จึงเรียกห้องคุมขังหรือสถานที่คุมขังนักโทษว่า คุกหรือตะราง (Jail or Gaol) โดยถือว่าคุกหรือตะรางของชาวตะวันตก ได้เริ่มมีขึ้นใช้ในการลงโทษอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษเป็นแห่งแรก ในสมัยของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 2 (Henry II) ซึ่งครองราชย์ในระหว่างปี ค.ศ.1154-1189

ในสมัยนั้นได้มีการสร้างคุกหรือตะรางของราชการไว้คุมขังผู้กระทำความผิดในระหว่างการไต่สวนและรอการพิจารณาคดีตัดสินของศาล สภาพโดยทั่วไปของคุกในสมัยนั้นมีสภาพเลวร้าย สกปรก ไม่มีการแยกประเภทผู้ต้องขัง เต็มไปด้วยการทรมานที่ทารุณโหดร้าย ขาดสุขอนามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างขาดมนุษยธรรม ผู้คุมไม่เคยผ่านการอบรม และไม่มีเงินเดือนจึงต้องเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ต้องขัง โดยมุ่งเน้นในการควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนีในระหว่างการรอการพิจารณาคดี วิธีการพิจารณาคดีก็มักใช้วิธีไต่สวนและวิธีทรมานให้สารภาพ และเมื่อหลังจากมีการตัดสินคดีแล้วก็ดำเนินการลงโทษอย่างเป็นทางการตามคำตัดสิน เช่น การลงทัณฑ์แก่ร่างกายเมื่อตัว การเนรเทศ ปรบ หรือการประหารชีวิต

จากสภาพอันเลวร้ายของคุกในสมัยก่อนนี้เอง คนทั่วไปจึงถือว่าคุกเป็นสถานที่ทำโทษ (Punishment) มากกว่าจะเป็นสถานแปรรูปเปลี่ยนนิสัย (Reformatories)⁵⁸

2.4 สถานัดคณิสัย (House of Correction)

สถานัดคณิสัยนี้เมืองไทยเรียกว่า สถานัดคณิสัยหรือโรงเรียนคณิสัยคน เริ่มตั้งเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ ในปี ค.ศ.1557 โดยใช้ปราสาทเก่าแก่ที่มีห้องจำนวนมากชื่อ บริดเวลล์ (Bride Well) เป็นที่ตั้ง มีความมุ่งหมายเพื่อควบคุม อบรม แก้ไข และฝึกวิชาชีพ ใช้แรงงานผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน จรจัด ขอทาน หรือผู้ที่กระทำผิดเล็กน้อย ๆ มีโทษไม่หนักเนื่องจากใช้ปราสาท Bride Well เป็นสถานที่ตั้ง จึงให้ชื่อสถานัดคณิสัยนี้ว่า "สถานัดคณิสัยบริดเวลล์"⁵⁹

นอกจากโรงคณิสัยคน (Houses of Correction) แล้วต่อมาประเทศอังกฤษได้จัดตั้ง โรงฝึกงาน (Workhouse) ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยรวบรวมจับกุมพวกจรจัด ขอทานที่มีร่างกายแข็งแรง พวกที่เกียจคร้านไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่ง และผู้กระทำผิดเล็กน้อย ๆ ที่ศาลพิพากษาโทษแล้ว เหล่านี้ให้มาอยู่รวมกันในโรงฝึกงาน โดยควบคุมมิให้หลบหนีและอบรมฝึกวิชาชีพให้ทำงานทุกวัน นับเป็นการผ่อนเบาภาวะของคุกหรือตะราง อีกทางหนึ่ง

ต่อมาอเมริกาก็ได้สร้างโรงคณิสัยคนและโรงฝึกงานเลียนแบบของอังกฤษ และได้มีการแพร่หลายนำไปสร้างเลียนแบบกันโดยทั่วไปในยุโรป⁶⁰

คุกหรือตะราง เดิมภาษาอังกฤษ เรียกว่า "Jail" ปัจจุบันคือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหา ระหว่างรอการพิจารณาคดี ซึ่งไม่สามารถประกันตัวได้ เพราะไม่มีหลักประกันหรือศาลไม่อนุญาตให้ประกัน และเป็นสถานควบคุมขังแทนโทษปรับใช้ควบคุมผู้ต้องหาโทษระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี

"ห้องขัง" (Lockups) เป็นห้องขังซึ่งประจำอยู่ในสถานีตำรวจใช้ควบคุมผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง

2.5 ระบบคุกหรือระบบเรือนจำและทัณฑสถานของอังกฤษและอเมริกา

ระบบคุกของอังกฤษและอเมริกานับเป็นแม่แบบของระบบคุกของทุกประเทศทั่วโลก ในปัจจุบันอเมริกาเริ่มนำระบบคุกตะรางของอังกฤษมาใช้ ในปี ค.ศ.1650 เพราะแต่เดิมนั้น อเมริกาเป็นอาณานิคมของอังกฤษ แต่การนำมาใช้นี้อเมริกาได้ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในอเมริกา โดยใช้หลักมนุษยธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด และเนื่องจากการเมืองการปกครองและสังคมของอเมริกาได้พัฒนาเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภายหลัง

การประกาศอิสรภาพแยกตัวเป็นเอกราชหลุดพ้นจากการอยู่ใต้อาณัติของอังกฤษแล้วอเมริกามีการพัฒนาในทุกด้านรวมทั้งด้านระบบการลงโทษ ทำให้อเมริกาเป็นประเทศแรกที่พัฒนาระบบคุก-ตาราง ไปสู่ระบบเรือนจำ โดยเริ่มจากการปฏิรูปแก้ไขปรับปรุง คุก-ตาราง และสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในคุกให้ดีขึ้น จากการรณรงค์ให้แก้ไขของกลุ่มเคร่งศาสนาคริสต์นิกายควอเกอร์ (Quakers) แห่งเมืองพิลาแคลเพีย รัฐเพนซิลเวเนียและรัฐนิวเจอร์ซีย์ตะวันตก นับเป็นแรงผลักดันให้มีการบัญญัติและแก้ไขปฏิรูปกฎหมายอาญา

ในปี 1681 พวกควอเกอร์ได้จัดตั้งเรือนจำที่มีสภาพดีขึ้นเรียกว่า Workhouse Prison เป็นเรือนจำที่มีลักษณะเป็นโรงงานและมีสภาพดีกว่าคุกทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีการเก็บค่าธรรมเนียมการติดคุกจากนักโทษและนักโทษไม่ต้องจ่ายค่าอาหาร“

ในปี 1787 ได้มีการปรับปรุงการก่อสร้างเรือนจำ "วอลนัท สตรีท" (Walnut Street Jail) และต่อมาก็สร้างเรือนจำนิวเกต (The Newgate Prison) ในนิวยอร์กขึ้นใหม่

ในระยะแรก ๆ การดำเนินการของเรือนจำต่าง ๆ ก็ดี แต่ต่อมาก็เกิดปัญหาเพราะนักโทษเพิ่มมากขึ้นจนเต็มเรือนจำ เงินงบประมาณที่มีจึงไม่พอทำให้การบริหารเรือนจำมีประสิทธิภาพแย่งและมีปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมาก

จากปัญหาดังกล่าว ต่อมาจึงมีการสร้างเรือนจำใหม่ขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเรือนจำเดิมคือในปี ค.ศ.1816 นครนิวยอร์กได้สร้างเรือนจำ "ออร์เบอร์น" (The Auburn Prison) ซึ่งมีการจัดระบบแตกต่างไปจากเดิม จึงเรียกกันทั่วไปว่า "ระบบออร์เบอร์น" (The Auburn System) และในปี ค.ศ.1826 สร้างเรือนจำเพนซิลวาเนียตะวันตก ปี ค.ศ.1829 (บางตำราเป็นปี 1821) ได้สร้างเรือนจำเพนซิลวาเนียตะวันออก มีการปรับปรุงใช้ระบบใหม่ ซึ่งเรียกกันว่า "ระบบเพนซิลวาเนีย" (The Pennsylvania System)

ทั้งสองระบบนี้เป็นแบบอย่างของระบบเรือนจำและทัณฑสถานในสมัยปัจจุบัน ที่ใช้กันอยู่ทั่วโลก

2.6 ระบบเพนซิลวาเนีย

มีลักษณะ ระเบียบ กฎเกณฑ์ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังนี้

2.6.1 ใช้ระบบขังเดี่ยว ที่เข้มงวด กวดขัน เพื่อมิให้มีการมั่วสุมและถ่ายทอดความชั่วระหว่างนักโทษ มุ่งให้นักโทษอยู่คนเดียวเพื่อสำนึกผิด

2.6.2 ให้นักโทษ กิน อยู่ หลับนอน ออกกำลังกาย และทำงานภายในห้องเดี่ยวของแต่ละคน นักโทษจะไม่ได้รับอนุญาตให้ออกจากห้องขังตลอดเวลาที่ต้องโทษ

2.6.3 ห้องขังเดี่ยวมีขนาดกว้าง 8 ฟุต ยาว 15 ฟุต สูง 16 ฟุต

2.6.4 การนำตัวนักโทษ เข้า-ออกเรือนจำ ต้องมีการผูกคามิให้เห็นนักโทษอื่นและสภาพทั่วไปในเรือนจำ

2.6.5 ไม่อนุญาตให้พบปะติดต่อกับบุคคลภายนอก แม้แต่นักบวชผู้มาอบรมกลุ่มเกลาจิตใจก็ไม่มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับนักโทษ นักโทษจะได้ยินแต่เสียงของนักบวชเทศน์เท่านั้น

2.6.6 ใช้ระบบเงียบห้ามพูดโดยเด็ดขาด (Silent System)

ระบบเพ็นซิลวาเนีย เป็นระบบที่เข้มงวดในระบบขังเดี่ยวที่เลื่องลือมากในสมัยนั้นและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูงมากที่สุด (ในสมัยนั้น) ในการก่อสร้างและค่าใช้จ่าย มีการรักษาความปลอดภัยสูงมาก

2.7 ระบบออร์เบอร์น

มีลักษณะ ระเบียบ กฎเกณฑ์ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังนี้

2.7.1 จัดแบ่งแยกขังนักโทษเป็น 3 ประเภทคือ

2.7.1.1 ผู้กระทำความผิดที่ถือด้านเหลือขอบ (Hardened Criminal) จะถูกแยกขังเดี่ยวไว้ในห้องขังตลอดเวลา 24 ชั่วโมง โดยไม่มีการฝึกวิชาชีพใด ๆ (ซึ่งวิธีนี้ทำให้สุขภาพของนักโทษเสื่อมโทรมมาก ต่อมาจึงเลิกใช้ในปี 1823)

2.7.1.2 ผู้กระทำความผิดที่ถือด้านเหลือขอบรองลงมาจากประเภทแรก จะถูกแยกขังเดี่ยวโดยมีการฝึกวิชาชีพ ซึ่งจะทำให้นักโทษผ่อนคลายความเครียด

2.7.1.3 ผู้กระทำความผิดที่มีแนวโน้มว่าจะกลับตัวเป็นคนดี ได้อย่างแน่นอนจะได้รับอนุญาตให้ฝึกวิชาชีพร่วมกันตอนกลางวัน และแยกขังเดี่ยวตอนกลางคืน

2.7.2 ลักษณะของตัวอาคาร มีหลายชั้นเป็นห้องขังแยกแบ่งออกเป็นสองข้างตรงกลางเป็นทางเดิน ห้องขังหันหน้าเข้าหากัน

2.7.3 ห้องขังมีขนาดกว้าง 3 ฟุต ยาว 7 ฟุต สูง 7 ฟุต มีช่องหน้าต่างเล็ก ๆ ให้แสงลอดได้ นับเป็นห้องขังเดี่ยวที่เล็กมากที่สุด

2.7.4 ใช้ระบบเงียบ (Silent System) อย่างเคร่งครัดตลอดเวลา ทั้งเวลาเดินแถวรับ
ประทานอาหารและฝึกงาน

2.7.5 การเดินแถวนักโทษต้องเดินก้มหน้ามองพื้น มือกอดอก
เวลารับประทานอาหารจะจัดให้นักโทษหันหลังชนกัน ระบบออร์เบอร์นินนี้เป็น
ที่นิยมกันอย่างแพร่หลายทั่วโลก เพราะเสียค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างต่ำ และค่าใช้จ่ายในการ
ดำเนินการก็ต่ำกว่าระบบเพ็นซิลวาเนีย

ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย ได้แก่ สวีเดน เดนมาร์ก และนอร์เวย์ ได้นำ
แบบอย่างของระบบออร์เบอร์นินและเพ็นซิลวาเนียไปปรับปรุงและพัฒนาจนทำให้ระบบเรือนจำและ
ทัณฑสถานของกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย มีความก้าวหน้าทันสมัยที่สุดในทุกด้าน และมีการ
ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดีกว่าเรือนจำของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จนนักอาชญาวิทยาและนักทัณฑวิทยา
เจ้าหน้าที่ฝ่ายราชทัณฑ์ของอเมริกาและอังกฤษต้องไปดูงาน และกล่าวถึงเกมขย่งจนคิดปากว่า
"เรื่องอื่น ๆ กลุ่มสแกนดิเนเวีย ต้องดูแบบอย่างจากอังกฤษและอเมริกา แต่ถ้าเรื่องงาน
ราชทัณฑ์แล้วอังกฤษและอเมริกาต้องดูแบบอย่างสแกนดิเนเวีย"⁶²

หลังจากได้สร้างเรือนจำออร์เบอร์นินและเรือนจำเพ็นซิลวาเนียแล้ว อเมริกาก็ได้
สร้างเรือนจำที่ทันสมัยและมีความมั่นคงสูงอีกหลายแห่ง โดยนำข้อบกพร่องของเรือนจำออร์
เบอร์นินและเรือนจำเพ็นซิลวาเนียมาปรับปรุงแก้ไข ในบรรดาเรือนจำทั้งหลายของอเมริกานั้นเรือน
จำ "อัลคาทราส" (Alcatraz) คือเรือนจำที่มีความมั่นคงแข็งแรงและปลอดภัยสูงที่สุด (Super
Maximum Security) จนมีชื่อเสียงไปทั่วโลกว่าเป็นจำแห่งความปลอดภัยเพราะตลอดเวลาที่ตั้งมา
79 ปียังไม่เคยมีนักโทษคนใดแหกคุกหลบหนีรอดไปได้เลย เรือนจำอัลคาทราสตั้งอยู่บนเกาะใน
อ่าวซานฟรานซิสโก มีป้อมปราการ 3 ชั้น และสูงมาก มีน้ำล้อมรอบ มีระบบป้องกันการแหกคุก
หลบหนีที่รัดกุม เข้มแข็งมาก เครื่องครัดในกฎระเบียบวินัย มีการฝึกอบรมและคัดเลือกเจ้าหน้าที่
ผู้คุมที่มีประสิทธิภาพความสามารถสูง

บรรดานักโทษที่ร้ายแรง นักโทษสำคัญที่ร้ายกาจหรือมีประวัติในการแหกคุก
หลบหนีเก่ง และพวกเจ้าพ่อมาเฟียทั้งหลายจะถูกส่งตัวมาควบคุมกักขังที่เรือนจำนี้ ปัจจุบันเรือน
จำอัลคาทราสได้ปิดเลิกใช้แล้วเพราะเก่าแก่ทรุดโทรมมาก แต่ได้เก็บรักษาและเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์
ทัณฑวิทยา ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้าชมและเก็บค่าผ่านประตูเพื่อใช้เป็นค่า
ใช้จ่ายใน
การบำรุงรักษาด้วย

ในราวศตวรรษที่ 19 ปี ค.ศ. 1870 ซึ่งถือว่าเป็นยุคทองของทัณฑวิทยา เพราะมีการปฏิรูปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการลงโทษ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังครั้งใหญ่ทั่วไปทั้งยุโรป อเมริกา และประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสเกือบทั่วโลก

2.8 ระบบเอลมิรา

อเมริกาได้นำวิธีการและระบบของสถานคดีนิตยของอังกฤษ มาปรับปรุงใช้กับสถานคดีนิตย ซึ่งตั้งขึ้นใหม่และทันสมัยที่สุด (ในสมัยนั้น) คือสถานคดีนิตย "เอลมิรา" (Elmira) ที่นครนิวยอร์ก ในปี ค.ศ. 1876 ซึ่งต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นทัณฑสถานฝึกอบรม Elmira ในปัจจุบัน

ทัณฑสถานฝึกอบรมเอลมิรา (Elmira Reformatory)

ทัณฑสถานฝึกอบรมเอลมิรานี้ นับเป็นก้าวแรกแห่งการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดวัยหนุ่ม เนื่องจากแนวความคิดในการจัดระบบทัณฑสถานฝึกอบรมเพื่อแก้ไขความประพฤติของผู้กระทำผิดวัยหนุ่มนั้น ได้เริ่มมีขึ้นในอเมริกา นับตั้งแต่ได้สร้างเรือนจำโดยใช้ระบบการดำเนินการตามแนวความคิดใหม่ในการลงโทษ คือเรือนจำออร์เบอร์ลินและเรือนจำเพ็นซิลวาเนียแล้ว ก็มีนักวิชาการทำการศึกษาประเมินผลดี ผลเสียและข้อบกพร่องของการใช้ระบบเรือนจำดังกล่าวแล้ว นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงในการสร้างและบริหารเรือนจำและทัณฑสถานใหม่ ๆ ต่อมา

ทัณฑสถานฝึกอบรมเอลมิรานี้ได้เริ่มนำระบบการให้คะแนนความประพฤติของนักโทษมาใช้ลดโทษ เพื่อหวังผลในการจูงใจผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดี โดยมุ่งเน้นแก้ไขอบรมและฝึกวิชาชีพ ซึ่งต่อมาพัฒนาปรับปรุงเป็นระบบการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษ จึงนับว่าทัณฑสถานฝึกอบรมเอลมิราเป็นทัณฑสถานแห่งแรกที่ริเริ่มใช้ระบบพักการลงโทษ ถือได้ว่าอเมริกาเป็นผู้นำของระบบที่ก้าวหน้าของทัณฑสถานวัยหนุ่ม

ผู้คิดระบบการให้คะแนนความประพฤตินักโทษเพื่อเป็นรางวัลตอบแทนและจูงใจให้นักโทษประพฤติตัวดี ตั้งใจฝึกอบรมวิชาชีพ คือ ร้อยเอก อเล็กซานเดอร์ มาโคโนชี (Alexander Maconochie) ซึ่งเป็นผู้ปกครองทัณฑนิคมของอังกฤษในเกาะนอร์โฟล์ค ออสเตรเลีย ซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษ โดยได้นำมาใช้ในปี ค.ศ. 1840 วิธีการให้คะแนนนี้มีผู้สนับสนุนมาก เพราะเห็นว่ามิประโยชน์มากในการปกครองนักโทษ ดังนั้นต่อมา เซอร์ วอลเตอร์ ครีฟตัน

(Sir Walter Crofton) ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งเรือนจำระบบไอริช ใน ค.ศ.1845 ก็ได้นำระบบการให้
คะแนนของ Maconochie มาปรับปรุงใช้และได้ผลดี

ต่อมาเรือนจำเอลmiraของอเมริกาจึงนำมาพัฒนาใช้จนได้ผลดีดังกล่าว แต่ต่อมาก็
เสื่อมลงเพราะระยะหลังการบริหารไม่ดี

2.9 ระบบบอร์สตัด (The Borstal System)

ใน ค.ศ.1897 ราชทัณฑ์อังกฤษได้นำระบบเอลmiraของอเมริกาคัดตั้งทัศนสถาน
วัยหนุ่ม ในบริเวณแคนซัสส่วนหนึ่งของเรือนจำบอร์สตัดปรากฏว่าได้ผลเป็นที่นิยมเป็นแบบอย่าง
ไปทั่วโลกในปัจจุบันเพราะใช้ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถใช้มาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
อย่างเหมาะสมเป็นรายบุคคล

ต่อมาวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ได้พัฒนาหลักการและวิธีการดำเนินงานไป
กว้างขวางมากขึ้น จนในปี ค.ศ.1935 ได้มีการประชุมสันนิบาตชาติ จัดตั้งคณะกรรมการว่า
ด้วยการลงทัณฑ์ และการราชทัณฑ์ระหว่างประเทศ (International Penal and Penitentiary
Committee) เพื่อร่วมกันร่างข้อบังคับสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษ โดยวางหลักปฏิบัติเกี่ยวกับ
ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กไว้ว่า

"นักโทษเด็ก ควรให้อยู่ห่างจากนักโทษผู้ใหญ่ และการปฏิบัติต่อนักโทษเด็ก ควร
จัดดำเนินการเป็นพิเศษ ให้เน้นหนักไปในทางส่งเสริมการศึกษา และอุปนิสัยใจคอโดยทั่ว ๆ ไป"

หลังจากนั้นต่อ สหประชาชาติก็ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
ให้ถือปฏิบัติทั่วโลก ซึ่งกำหนดหลักปฏิบัติเกี่ยวกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ว่า

"ผู้ต้องขังต่างประเภทพึงแยกคุมขังไว้คนละแห่ง หรือคนละส่วนของทัศนสถานโดย
คำนึงถึง เพศ อายุ ประวัติอาชญากรรม เหตุผลทางคดีและความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
ฉะนั้นจึงพึงแยกผู้กระทำผิดวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่"

การราชทัณฑ์ไทยได้ถือแนวปฏิบัติดังกล่าว และได้ประกาศใช้กฎกระทรวง
มหาดไทยกำหนดให้แยกผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก แยกออกจากผู้
ต้องขังประเภทอื่น ต่อมาในปี พ.ศ.2501 กรมราชทัณฑ์ไทยได้ตั้งทัศนสถานวัยหนุ่มมินบุรีขึ้น
เป็นแห่งแรก โดยดำเนินการควบคุมขังและแก้ไขอบรมวิชาชีพผู้กระทำผิดวัยหนุ่มที่มีอายุระหว่าง
18-25 ปี ตามหลักการสากลต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ทัศนสถานวัยหนุ่มของเมืองไทย ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้ก้าวหน้าสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของนานาชาติโดยยึดหลักอาชญาวิทยาสมัยใหม่ ที่มุ่งปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้กลับตัวเป็นคนดี เพราะถือว่ายังเป็นไม้อ่อนยอมแก้ไข คัดนิสัยได้ง่ายกว่าไม้แก่

ทัศนสถานวัยหนุ่ม ทำหน้าที่ ควบคุม อบรมและฝึกอาชีพผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่กระทำผิดครั้งแรก อายุ 18-25 ปี แยกออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ข้อ 40 (2) ว่า "ให้แยกผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรกออกจากผู้ต้องขังอื่น ๆ"

ส่วนที่ควบคุมกักขังผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่เรียกว่าทัศนสถานแต่เรียกว่าบ้าน เช่น บ้านเมตตา (ชาย) บ้านกรุณา (หญิง) คนไทยสมัยก่อนเรียกว่าโรงเรียนศีลสันดาน เพราะมีการสอนหนังสือเช่นโรงเรียนทั่วไป และเน้นการปรับปรุงแก้ไขนิสัยเด็ก

หลังจากศาลพิจารณาคดีก็จะส่งเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดไปสู่สถานพินิจ สถานพินิจก็จะส่งไปยังบ้านเมตตา จากบ้านเมตตาก็แยกประเภทเด็กไปยังบ้านต่าง ๆ คือ

เด็กรุ่นใหญ่ไปบ้านกรุณา

เด็กรุ่นเล็กไปบ้านมุทิตา

เด็กหญิงไปบ้านปราณี

2.10 ทัศนสถานหญิง

ในยุโรปมีทัศนสถานหญิง หรือเรือนจำขังนักโทษหญิงมาตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติฝรั่งเศส ปี 1789 คือในสมัยนั้นฝรั่งเศสถูกบาศตีย์ (ขังหลุยส์ที่ 16 กับพระนางมารีอังตัวเนต) ขังนักโทษชาย และมีคุกขังนักโทษหญิงแล้ว

ในอเมริกาหลังจากการตั้งทัศนสถานฝึกอบรมเอลมิราไม่นานก็มีการจัดตั้งทัศนสถานหญิงขึ้น

ในปัจจุบันทัศนสถานหญิงในยุโรปและอเมริกาได้พัฒนาขึ้นมา มีการปฏิบัติค่อนักโทษหญิงดีพอสมควร เช่นที่ฝรั่งเศส เรือนจำหญิงเฟลอร์ เมโรจิต มีการให้บริการพิเศษแก่นักโทษหญิงที่ห้องมาก่อนเข้าคุก ดังนั้นจึงจำต้องคลอคลุกในระหว่างคดีอยู่ ทางเรือนจำนำตัวนักโทษหญิงที่ห้องแก่ไปอยู่ในแดนที่จัดไว้เป็นพิเศษ เรียกว่าแดนแม่และเด็ก เมื่อถึงเวลาคลอ

ผู้คุมหญิงจะคุมตัวนักโทษหญิงใส่รถพยาบาลไปคลอดที่โรงพยาบาลหรือสถานอนามัยใกล้เรือนจำ เมื่อทำคลอดแล้วจะให้พักฟื้นในโรงพยาบาลดังกล่าวเพียง 3 ชั่วโมง แล้วจะนำตัวกลับมาเรือนจำ ทั้งแม่ทั้งลูก โดยให้มานอนพักต่อในแดนแม่และเด็ก

นักโทษหญิงแม่ลูกอ่อนก็จะเลี้ยงลูกอยู่ในนั้นได้จนลูกมีอายุ 1 ปีครึ่ง แล้วจึงแยกเด็กไปอยู่สถานเลี้ยงเด็กภายนอกเรือนจำ

ตลอดเวลาดังแต่คลอดจนเด็กอายุ 1 ปีครึ่ง ทางเรือนจำจะอำนวยความสะดวกทุกอย่าง ในเรื่องการเลี้ยงดูเด็กอย่างดี ถูกสุขอนามัย ตั้งแต่มีอุปกรณ์เครื่องใช้เด็กทุกอย่าง มีนมให้กิน มีการรักษาพยาบาลครบถ้วน หรือนักโทษหญิงคนใดที่ท้องมาก่อนเข้าคุก จะขอทำแท้งก็มีบริการทำให้โดยแพทย์ เมื่อนักข่าวหนังสือพิมพ์ไปสัมภาษณ์ ถ้ามถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนักโทษหญิงตอบว่า "ดีทุกอย่าง ยกเว้นเวลาคลอดก็ยังคงใส่กุญแจมือ"

สำหรับทัณฑสถานหญิงในประเทศไทยปัจจุบันก็นับว่าอยู่ในระดับดีพอสมควร โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในทวีปเอเชียแล้ว เรือนจำหญิงของไทยนับว่าดีและพัฒนามากว่าเขามาก

กล่าวคือ มีการแยกประเภทผู้ต้องขัง มีการปฏิบัติและให้บริการแก่นักโทษหญิงดีพอสมควร เช่น มีการบำบัดรักษาโรค สอนวิชาชีพต่าง ๆ ให้ทำงานภายในเรือนจำ มีรายได้ดีพอสมควรจากเงินปันผล

นักโทษหญิงเป็นผู้เย็บเครื่องพลทหารที่ใช้อยู่ในประเทศไทย และผลิตสินค้าอื่น ๆ อีกหลายประเภท

สภาพโดยทั่วไปของทัณฑสถานหญิงในเมืองไทย นับว่าอยู่ในเกณฑ์ดีพอสมควร ทัณฑสถานหญิงในเมืองไทยมี 2 แห่ง คือ ทัณฑสถานลาดยาว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร และทัณฑสถานหญิงสวนกุหลาบ จังหวัดสงขลา

กฎระเบียบของทัณฑสถานหญิงที่มีพิเศษแตกต่างจากทัณฑสถานทั่วไป คือ

2.10.1 ในเรือนจำและทัณฑสถานหญิง จะต้องแยกต่างหากจากผู้ต้องขังชาย

2.10.2 ห้ามเจ้าหน้าที่ชายเข้าไปในบริเวณจะใช้กับผู้คุมและเจ้าหน้าที่หญิงทั้งหมด

2.10.3 หากมีเหตุจำเป็นที่ผู้ชายต้องเข้าไปก็ให้มีผู้คุมหญิงอยู่ด้วยตลอดเวลา

นอกจากเวลาถูกเงินมีเหตุการณ์ร้าย จราจร ฯลฯ จึงอนุญาตให้เข้าไปในบริเวณได้

เพื่อระงับเหตุ

2.11 ทัณฑสถานเปิด (Open Penal and Correctional Institutions)

ทัณฑสถานเปิด คือ เรือนจำและทัณฑสถานที่ให้อิสระมากมีลักษณะเป็นค่ายพักทำงาน มีการคัดเลือกนักโทษที่มีความประพฤติดีและเหลือโทษอีกไม่มาก ครอบครัวย้ายมาเยี่ยมได้อย่างใกล้ชิด ในเมืองไทยมีทัณฑสถานเปิด 6 แห่ง ทำงานด้านเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์

ทัณฑสถานเปิด เริ่มตั้งขึ้นในอเมริกา ในปี ค.ศ.1930 ที่เมือง Tucson รัฐอริโซนา มีลักษณะเป็นแบบค่ายทำงานให้นักโทษปลูกบ้าน กระท่อมอยู่ และใช้แรงงานนักโทษทำงานสวนป่า ทำนา ทำถนน ซ่อมทางหลวง ซ่อมสถานที่

สาเหตุที่ต้องตั้งทัณฑสถานเปิดเป็นแห่งแรก ก็เพราะความจำเป็นในเรื่องปัญหาโทษทัณฑ์เรือนจำ ประกอบกับแนวความคิดก้าวหน้าทางทัณฑวิทยา ที่มีนโยบายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างมีมนุษยธรรมและมุ่งแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดี จึงต้องแก้ปัญหาโดยการตั้งทัณฑสถานแห่งใหม่ที่มีความสิ้นเปลืองน้อยด้วยการที่จับนักโทษที่มีความประพฤติดี และเหลือกำหนดโทษไม่มากแยกไปควบคุมในทัณฑสถานแห่งใหม่ที่มีความมั่นคงต่ำ ควบคุมไม่เข้มงวดและให้นักโทษทำงานได้เต็มที่ในลักษณะเปิดกว้างในการควบคุม จึงเรียกว่า "ทัณฑสถานเปิด" จากการเปิดทัณฑสถานเปิดปรากฏว่าได้ผลดีเกินคาด นักโทษก็พอใจที่ได้ดำรงชีวิตอย่างอิสระมีงานและมีเงินปันผลจากค่าแรงและมีโอกาสใกล้ชิดกับครอบครัวได้ ไม่ต้องถูกควบคุมเข้มงวดในเรือนจำที่แออัด อีกทั้งการที่ให้นักโทษทำงานสาธารณะ เป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่นักโทษต่อสังคมทั่วไป

2.12 ทัณฑนิคม

เป็นรูปแบบของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอีกรูปแบบหนึ่ง ถือเป็นมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ โดยการคัดเลือกผู้ต้องขังในเรือนจำที่ได้รับการพิจารณาจำแนกลักษณะแล้วว่า เป็นผู้มีความประพฤติดีเยี่ยม และเป็นผู้ที่ไม่จำเป็นจะต้องควบคุมเคร่งครัดให้ออกไปรับการศึกษาอบรมทางการเกษตรในทัณฑนิคม ทั้งนี้ ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจของผู้ต้องขังด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้ต้องขังได้ทำมาหากินทางการเกษตรในทัณฑนิคมต่อไปภายหลังจากพ้นโทษ อันจะทำให้ผู้ต้องขังซึ่งไม่มีที่ทำกิน เหล่านี้ไม่ต้องเร่ร่อนไปในที่ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการลดโอกาสในการที่จะกระทำผิดซ้ำให้น้อยลง⁶³

2.13 บ้านกึ่งวิถี (Half way House)

บ้านกึ่งวิถี คือสถานที่บำบัด ช่วยเหลือฝึกอาชีพผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อย มีลักษณะเป็นที่พัก หรือบ้านที่ใช้เป็นที่อาศัยสำหรับผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยใหม่ ๆ แต่ยังไม่มียู่ อาศัยเป็นหลักแหล่ง ไม่มีงานทำ ไม่มีที่ไป ก็พักอาศัยอยู่ในบ้านกึ่งวิถีนี้นี้ไปก่อน พอมีรูทางไป มีที่พักอาศัย มีงานทำแล้ว ก็ออกไปได้ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ทดลองว่าผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยนั้น จะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้แค่ไหน เพียงใด เป็นสถานที่กึ่งกลางระหว่างเรือนจำ และสังคมภายนอก

คำว่า "กึ่งวิถี" ก็คือ "ครึ่งทาง" เป็นบ้านที่เกิดขึ้นระหว่างบ้านจริงกับคุณนั่นเอง

ในบ้านกึ่งวิถีนั้น จะมีการบริการด้านที่อยู่ ที่กิน ที่นอน อาหารพร้อมยารักษาโรคมิ เจ้าหน้าที่คอยแนะนำผู้เคยต้องโทษทั้งในปัญหาส่วนตัวและปัญหาเรื่องงานอาชีพ

สำหรับเมืองไทย เรื่องบ้านกึ่งวิถี ช่วยเหลือหลังปลดปล่อยนี้ยังไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร มีบ้านกึ่งวิถีแบบนี้ไม่กี่แห่ง ในกรุงเทพฯ เรียกว่าบ้านสวัสดิ เมืองไทยไม่ค่อยให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ไม่มีการพัฒนาปรับปรุงใช้ประโยชน์ให้ดีขึ้นทั้ง ๆ ที่มีบ้านกึ่งวิถีมานานแล้วกว่า 20 ปี

สำหรับในอเมริกาและประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจสูง ได้มีการพัฒนาใช้ประโยชน์จากโครงการบ้านกึ่งวิถีกันอย่างแพร่หลาย เช่น นำมาเสริมสนับสนุนโครงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ บ้านกึ่งวิถีเป็นทางเลือกแทนการใช้โทษจำคุก เป็นวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชน และเป็นที่ตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำก่อนการปลดปล่อยให้การสงเคราะห์หลังปลดปล่อย และในปัจจุบันนิยมให้นักโทษที่ใกล้จะได้รับการปลดปล่อยมาพักอยู่ก่อน และถ้าได้รับการปลดปล่อยแล้วยังไม่พร้อมจะไปใช้ชีวิตภายนอกก็ให้อยู่ต่อไปได้ แต่ในประเทศไทยให้พักเฉพาะผู้ได้รับการปลดปล่อยแล้วเท่านั้น และในทางปฏิบัติก็ไม่ค่อยมีผู้มาใช้บริการนี้นักบ้านดังกล่าวเรียกว่า "บ้านสวัสดิ"

บทที่ 3

ประวัติและวิวัฒนาการของราชทัณฑ์ไทย

งานราชทัณฑ์เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรม มีหน้าที่ดำเนินการต่อผู้กระทำผิดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล แต่เดิมกรมราชทัณฑ์ของประเทศไทยมีชื่อเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า "Department of Penitentiary" ซึ่งคำว่า "Penitentiary" นี้ Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง "สถาบันที่ใช้ควบคุมผู้กระทำผิดกฎหมาย เพื่อการลงโทษ เพื่อการอบรมฟื้นฟูจิตใจ และเพื่อการใช้แรงงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม" ดังนั้นคำว่า Penitentiary จึงหมายถึงสถานที่ควบคุมผู้กระทำผิดที่เราเรียกว่า เรือนจำ นั่นเอง ต่อมาได้มีการพัฒนาใช้เรือนจำและทัณฑสถานเพื่อการปรุงแต่งแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ในปี พ.ศ.2505 จึงได้มีการเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "Department of Corrections" ซึ่งมีความหมายว่า "กรมแก้ไขพฤติกรรมผู้กระทำผิด" โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 พระราชบัญญัติกักกันผู้มีสันดานเป็นผู้ร้ายและพระราชบัญญัติจัดการฝึกอบรมเด็กบางจำพวก ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และขอบข่ายของงานราชทัณฑ์ไว้ ซึ่งพอสรุปได้คือ

1. ควบคุม กักขังผู้ต้องหาและผู้กระทำผิดไว้มิให้หลบหนีตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนดโทษและดำเนินการประหารชีวิต สำหรับผู้กระทำผิดที่ต้องโทษถึงประหารชีวิต
2. แก้ไข อบรมผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดี เพื่อให้สังคมปลอดภัยเมื่อเขาพ้นโทษ
3. ฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษจะได้ดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดี และเป็นการใช้แรงงานผู้ต้องขังให้เกิดประโยชน์

จากหน้าที่ความรับผิดชอบของงานราชทัณฑ์ดังกล่าว งานราชทัณฑ์จึงจำเป็นต้องใช้วิทยาการความรู้หลายด้าน ได้แก่ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ และวิชาชีพหลายด้าน ได้แก่ งานช่างฝีมือต่าง ๆ ช่างเทคนิค และสาขาวิชาชีพต่าง ๆ มากมาย เพื่อดำเนินการควบคุม อบรม แก้ไขและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพและได้ผลดี อันจะเป็นประโยชน์ในการช่วยลดปัญหาอาชญากรรมและการกระทำผิดซ้ำ ช่วยให้สังคมปลอดภัยทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ในสมัยก่อนศตวรรษที่ 17 นั้น หน้าที่และความรับผิดชอบของงานราชทัณฑ์ไม่
ยุ่งยาก ซับซ้อน ก็มีหน้าที่ควบคุมกักขังผู้กระทำผิดตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล แต่ต่อมา
เมื่อเกิดมีแนวความคิดทางอาชญาวิทยาที่มุ่งแก้ไขปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมอย่างแพร่หลาย
โดยมุ่งแก้ไขและลดปัญหาอาชญากรรมให้นำไปเป็นหลักการในการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ทำให้มีการปรับปรุงเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของราชทัณฑ์ให้สอดคล้องกับ
วิวัฒนาการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุม กักขัง แก้ไข อบรม และฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง รวม
ทั้งให้มีอำนาจปลดปล่อยผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีก่อนกำหนดโทษ เรียกว่าพักการลงโทษ

3.1 ประวัติและวิวัฒนาการของการราชทัณฑ์ไทยในอดีต-ปัจจุบัน⁶⁴

กระบวนการยุติธรรมของไทย รวมทั้งกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของศาล
และราชทัณฑ์ได้ถูกปรับปรุงปฏิบัติครั้งใหญ่สำคัญที่สุดในสมัยรัชกาลที่ 5 และผู้ที่เป็นบุคคล
สำคัญในการปรับปรุงปฏิรูปครั้งนั้นก็คือ พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดา
แห่งกฎหมายไทย นั่นเอง

3.1.1 การปฏิรูปกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับการบริหารงานราชทัณฑ์ไทย

กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย ก่อนการปฏิรูประเบียบราชการบริหาร
ราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานศาลและเรือนจำยังคงกระจัดกระจายอยู่
ตามกรมต่าง ๆ ในระบบปกครองแบบจตุสดมภ์ ซึ่งเป็นการแบ่งส่วนราชการเพื่อบรรเทาพระราช
ภาระของพระมหากษัตริย์ แต่อย่างไรก็ตามการศาลและเรือนจำในเมืองหลวงและเมืองใกล้เคียงก็
ยังขึ้นตรงต่อเสนาบดีและพระมหากษัตริย์โดยตรง ส่วนการปกครองหัวเมืองปล่อยให้เป็นที่
เจ้าเมืองจัดการเองตามความสามารถของเจ้าเมืองแต่ละท่าน ดังนั้น แม้แต่ที่ทำการของรัฐบาล
และบ้านพักของข้าราชการตามหัวเมืองส่วนใหญ่ ก็มีได้เป็นทรัพย์สินของทางราชการแต่เป็น
ทรัพย์สินส่วนตัวของบรรดาข้าราชการในเมืองนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านพักของเจ้าเมืองที่เรียก
ว่า "จวน" ก็เป็นทรัพย์สินส่วนตัวของเจ้าเมืองแต่ละคนหากมีการเปลี่ยนแปลงตัวเจ้าเมืองด้เป็นการ
สืบทายาทเจ้าเมืองเดิมก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงเจ้าเมืองใหม่โดยเด็ดขาด "จวน"
ซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติราชการก็จะต้องย้ายตามไปด้วย

จวน นอกจากเป็นที่อยู่ของเจ้าเมืองและครอบครัวแล้ว ยังเป็นศูนย์กลาง บังคับบัญชาเมืองอีกด้วย ลักษณะของจวนเจ้าเมืองโดยทั่วไปมีศาลาโถงหลังหนึ่ง ปลูกไว้บนกรวด ด้านหน้าบ้านพัก เรียกว่า ศาลากลาง เป็นศาลาว่าราชการของเมือง ใช้เป็นสถานที่สำหรับประชุม กรรมการเมือง รับท้องตรา และปรึกษาข้อราชการต่าง ๆ ตลอดจนเป็นศาลยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนไว้รอบขอบเขตอีกหลังหนึ่งอยู่ด้านหลังของจวน ซึ่งจัดเป็นเรือนจำสำหรับคุมขังนักโทษ

นอกจากนี้ ในสมัยก่อนรัชกาลที่ 5 นั้น ข้าราชการไม่ได้รับเงินเดือน คงได้รับแต่เบี้ยหวัดซึ่งจ่ายเพียงปีละครั้งและจำนวนไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการที่ทำหน้าที่ตุลาการ ถ้าหากผู้บังคับบัญชาเห็นว่าเคือคร่อนในการครองชีพสมควรช่วยเหลือก็จะมอบความแพ่งหรือความอาญาให้ผู้นั้นไปชำระที่บ้าน การชำระความที่บ้านย่อมเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ตุลาการเป็นอย่างดี เพราะคู่ความทั้งโจทก์และจำเลย ตลอดจนพยานจะต้องมาค้างแรมที่บ้านตุลาการเป็นเวลานานจนกว่าตุลาการจะพิจารณาคดีเสร็จ และในระหว่างนั้น โจทก์จำเลยและพยานต่างก็ต้องการข้าวปลาอาหารมาส่งเสียกันเอง และเพื่อเอาใจตุลาการไว้ ทั้งโจทก์และจำเลยจึงต้องส่งเสียตุลาการด้วย การชำระความที่บ้านดังกล่าวนอกจากจะได้ผลประโยชน์เป็นทรัพย์สินแล้วยังเป็นบ่อเกิดแห่งอำนาจ เพราะเมื่อมีการพิจารณาคดีก็ต้องมีทุกกระทรวง วั้คุมขังจำเลยที่บ้านตุลาการนั่นเอง รวมทั้งมีอำนาจใช้เครื่องพันธนาการและอำนาจโยคีผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีทั้งหมดเพื่อรักษาระเบียบวินัยของเรือนจำ

การบริหารงานเรือนจำก่อนรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แบ่งเป็นการเรือนจำในกรุงเทพฯ และการเรือนจำหัวเมืองชั้นนอก การเรือนจำในกรุงเทพฯ มี 2 ประเภทคือ ตุ๊ก ซึ่งเป็นที่คุมขังนักโทษที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป สังกัดกระทรวงนครบาล โดยมีหลวงพิศдикกลางเป็นหัวหน้าและขุนพิศдикซ้าย เป็นผู้ช่วยผู้คุมได้แก่ เลขไพร่หลวง เจ้าพนักงานเรือนจำไม่มีเงินเดือนหรือเบี้ยหวัด ได้รับประโยชน์จากการทำงานของนักโทษ และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่นักโทษจะต้องเสียให้กับเรือนจำ ส่วน ะรางวัลใช้เป็นที่คุมขังนักโทษที่มีโทษไม่เกิน 6 เดือน และนักโทษที่มีโชโจรผู้ร้าย ะรางวัลหลายแห่งสังกัดอยู่ตามกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ซึ่งศาลยุติธรรมกระจายสังกัดอยู่นั้น ๆ ส่วนเรือนจำหัวเมืองชั้นนอกรวมอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการเมืองเรือนจำตามหัวเมืองจึงมีลักษณะดังเช่นที่กล่าวมาแล้ว

สำหรับสภาพเรือนจำทั่วไปก่อนรัชกาลที่ 5 ได้ถูกทอดทิ้งมิได้รับการสนใจดูแลเอาใจใส่ นักโทษถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่ตามยถากรรม ห้องขังมีคทึบคับแคบ ผู้ต้องขังอยู่กัน

แอ๊ด ชัดเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลากลางคืน เจ้าพนักงานเรือนจำเรียกกันในสมัยนั้นว่า "พระ
ท่ามระง" จะเอนักโทษทั้งหมดเข้าควบคุมไว้ในห้องขัง โดยให้นอนเรียงกันแล้วใช้โซ่ตรวนร้อย
ห่วงเหล็ก หรือตรวนที่ขาผู้ต้องขังทุกคนล้ามไปผูกไว้กับเสาเรือนขัง และใส่กุญแจการถูกล่าม
เช่นนี้ทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถพลิกตัวได้ ยามถ่ายทุกข์ก็ต้องนอนอยู่กับที่ที่ตนนอนนั้นจนรุ่งเช้า
โดยเจ้าพนักงานจะปล่อยออกจากเรือนขังไปทำงานร่วมกันในเวลากลางวัน ส่วนอาหารก็มีข้าวกับ
เกลือเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ถึงพระราชปาลแก้วซ์ ชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยเป็นเวลา 33 ปี
ระหว่าง พ.ศ.2372-2405 ได้บันทึกประวัติศาสตร์ไทยในส่วนของเรือนจำไว้ว่า

บุคคลผู้หนึ่งซึ่งต้องเข้าคุกประมาณ 20 วัน ได้กล่าวว่า "หลวงพ่อกับผมไม่เชื่อ
เลขนรกนั้นจะร้ายยิ่งไปกว่าคุก"

ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นสมัยที่ประเทศ
ไทยได้มีการปฏิรูประบียบบริหารราชการแผ่นดินอย่างกว้างขวางที่สุด พระองค์ได้ทรงดำริว่า
"การคุกตะรางเป็นการสำคัญของประเทศ" สมควรจะได้ก่อสร้างสถานที่และให้มีระเบียบเป็นปึก
แผ่น จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างคุกขึ้นใหม่เรียกว่า "กองมหันตโทษ" ปัจจุบันได้แก่
เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร หรือเรือนจำกลางคลองเปรมเดิม ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ.2433
(ร.ศ.109) และสร้างตระราชขึ้นไว้ที่บริเวณริมศาลอาญา เรียกว่า "กองตหุโทษ" คุกและตระราช
ดังกล่าวรวมเรียกว่า "กรมนักโทษ" สังกัดกระทรวงนครบาล การคุมขังนักโทษตลอดจนค่าใช้จ่าย
เลี้ยงดู ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่ารักษาพยาบาลเป็นของรัฐทั้งสิ้น และยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้
ต้องขัง นับเป็นก้าวแรกที่กิจการราชทัณฑ์ได้เริ่มมีระเบียบเป็นปึกแผ่นเป็นต้นมา และได้พัฒนาต่อ
ไปอย่างกว้างขวางจากผลการปรับปรุงกฎหมายและการศาลยุติธรรม โดยพระบรมวงศ์เธอ กรม
หลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ นับแต่ได้ทรงดำรงเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

ประวัติและวิวัฒนาการของงานราชทัณฑ์ไทย อาจสรุปแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การราชทัณฑ์ก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 แบ่งเรือนจำออกเป็น 2 ประเภท คือ
เรือนจำในกรุงเทพ กับเรือนจำหัวเมืองชั้นนอก

เรือนจำในกรุงเทพ ยังแยกออกเป็น 2 อย่างคือ คุกกับตระราช

คุกเป็นที่คุมขังนักโทษที่มีกำหนดโทษเกินกว่า 6 เดือนขึ้นไป สังกัดกระทรวงนคร
บาล คุกที่ขึ้นชื่อในสมัยนั้นก็คือ "คุกหน้าวัดโพธิ์"

ตระราง เป็นที่คุมขังนักโทษที่กำหนดโทษต่ำกว่า 6 เดือน และสังกัดอยู่กระทรวง
ทบวง กรม ทั้งหลายตามความเหมาะสมแก่การปฏิบัติ เช่น กลาโหม มหาดไทย เป็นต้น
ส่วนเรือนจำในหัวเมืองชั้นนอก เรียกว่า “ตระรางประจำเมือง” ให้อยู่ในความรับผิดชอบ
ของผู้ว่าราชการเมือง (เจ้าเมือง)

ระยะที่สอง การราชทัณฑ์ในสมัยรัชกาลที่ 5

ในยุคนี้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงด้านเรือนจำหลายอย่าง เช่น ตั้งกรมนักโทษสังกัด
กระทรวงนครบาล คราพระราชบัญญัติประกาศจัดตั้งกรมราชทัณฑ์ และสร้างเรือนจำกลางบาง
ขวาง ที่จังหวัดนนทบุรี

ระยะที่สาม กรมราชทัณฑ์สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบัน มีการจัด
ตั้งกรมราชทัณฑ์ ประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์โดยให้กรมราชทัณฑ์สังกัดกระทรวง
มหาดไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 มีการแบ่งส่วนราชการใหม่ให้กรมราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวง
ยุติธรรม

เรือนจำและทัณฑสถานเป็นสถาบันหรือสถานที่ดำเนินการลงโทษ ควบคุม และอบรม
แก่ไขผู้ต้องขัง นักศึกษาคงจะสงสัยว่าเรือนจำกับทัณฑสถานต่างกันอย่างไร ทำไมมีเรือนจำ
แล้วต้องมีทัณฑสถานด้วย

- เรือนจำ ของกรมราชทัณฑ์ในที่นี้หมายถึงเรือนจำพลเรือน ไม่รวมกับเรือนจำ
ของทหาร

- เรือนจำ หมายถึง ที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขัง กับทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และ
ให้หมายรวมตลอดถึงที่อื่นใดซึ่งรัฐมนตรีได้กำหนดและประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา วางอาณา
เขตไว้โดยชัดเจน

- เรือนจำ เป็นสถานที่ใช้สำหรับควบคุมกักขังผู้ต้องขัง ซึ่งหมายความถึงนักโทษ
เด็ดขาด คนต้องขัง คนฝากขัง เท่านั้น มิได้หมายถึงผู้ต้องโทษกักขัง ซึ่งกฎหมายกำหนดให้กักตัว
ไว้ในสถานกักขังอันมิใช่เรือนจำ

เรือนจำ มี 2 ประเภทคือ เรือนจำกลางและเรือนจำพิเศษ

เรือนจำกลาง - มีหน้าที่ควบคุมนักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษ 1 ปีขึ้นไป และนักโทษประหารชีวิต เรือนจำกลาง ได้แก่ เรือนจำกลาง บางขวาง คลองเปรม สงขลา ราชบุรี เชียงใหม่ นครราชสีมา ลำปาง

เรือนจำพิเศษ - มีหน้าที่ควบคุมกักขังผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีภายในเขตอำนาจศาลที่ตั้งอยู่

- ทัณฑสถาน หมายถึง สถานที่ควบคุม และกักขังผู้ต้องขังในลักษณะพิเศษหรือแยกประเภทแล้ว เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่ม สำหรับควบคุมและปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดวัยหนุ่ม หรือ ทัณฑสถานหญิงสำหรับผู้ต้องขังหญิง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ สำหรับผู้ต้องขังเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษโดยเฉพาะ

- ทัณฑสถาน มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปฏิบัติแก่ผู้ต้องขัง ตามระบบความแตกต่างในการปฏิบัติที่มีเป้าหมายเป็นการเฉพาะเจาะจง สอดคล้องกับอายุ เพศ ฐานโทษพฤติการณ์แห่งการกระทำผิด และประเภทแห่งคดีเป็นสำคัญ